

SAVE OUR SOURCES

SOS

Sveriges Hembygdsförbund (Sverige)
Ljusdalsbygdens Museum, Ljusdal (Sverige)
AFMA/Fédération des Musées d'Agriculture et du Patrimoine rural (France)
MuCEM/Musée des Civilisations de l'Europe et de la Méditerranée (France)
Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Szentendre (Magyarország)

SAVE OUR SOURCES

SOS

Sveriges Hembygdsförbund (Sverige)
Ljusdalsbygdens Museum, Ljusdal (Sverige)
AFMA/Fédération des Musées d'Agriculture et du Patrimoine rural (France)
MuCEM/Musée des Civilisations de l'Europe et de la Méditerranée (France)
Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Szentendre (Magyarország)

Cover artwork and “messages” by Marine Foissey, ICART Photo – Paris, model : Delphine Foissey.

Co-organisers of the Cult-Rural Project

Sveriges Hembygdsförbund – Swedish Local Heritage Federation,
Project leader (Sweden)
PRISMA Centre for Development Studies (Greece)
Hungarian Open Air Museum (Hungary)
Federation of agricultural museums and rural heritage – AFMA (France)
Museum of European and Mediterranean Civilizations – MuCEM
(France)
Muzeum Kresów, Lubaczów (Poland)
National Historical Museum (Bulgaria)
Institute of Bio-Meteorology, National Research Council (Italy)
The European Academy for Sustainable Rural Development –
Euracademy Association (European Union)

Associate Partners of the Cult-Rural project

Ljusdalsbygdens Museum, Ljusdal (Sweden)
The Hungarian Academy of Sciences, Centre for Regional Studies,
West Hungarian Research Institute (Hungary)
The Jagiellonian University of Krakow, Institute of Ethnology and
Anthropology of Culture (Poland)
Marquèze Ecomuseum (France)
Perche Ecomuseum (France)
The Academy of Balkan Civilisation (Bulgaria)
Museum of Cretan Ethnology (Greece)
Cultural Association of Komotini, Folklore and History Museum of
Komotini (Greece)

This project has been funded with the support from the European Commission, in the framework of the Culture 2000 Programm. This publication reflects the view of the authors only, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

www.cultrural.net

EAN 9782953346800
ISBN (France) 978-2-9533468-0-0
ISBN (Sweden) 978-91-977899-0-5
ISBN (Hungary) 978-963-7376-68-9

[English]

Cultrural is a transnational project for the "Promotion of a common cultural area for European rural communities". This project, which will last till September 2009, has been co-financed by the European Commission's General Programme for culture, "Culture 2000". The rural cultural heritage is an important aspect of European culture and even modern communities can have a great deal to learn from traditional methods of making use of natural resources of various kinds. The continuity of rural heritage and the role it plays as a source of social identity also offer an additional challenge to cultural globalisation. An aim of Cultrural's is the building of networks to stimulate socially and economically lasting development of rural areas, a development that draws its inspiration and nourishment from rural heritage. The carrying through includes three different exposition themes of transnational examples. This exposition presents one of these three themes.

[Svenska]

Cultrural är ett transnationellt projekt för "Främjandet av ett gemensamt kulturområde för europeiska landsbygdssamhällen". Projektet, som pågår fram till september 2009, har medfinansierats av Europeiska kommissionen "Culture 2000", Ramprogrammet för kultur. Landsbygdens kulturarv är en viktig aspekt av den europeiska kulturen, och även moderna samhällen kan ha mycket att lära av de traditionella metoderna för att nyttja naturresurser av olika slag. Landsbygdsarvets kontinuitet och dess roll som en källa för samhällsidentitet kan även erbjuda en extra utmaning mot kulturens globalisering. Ett mål för Cultrural är att bygga nätverk för befrämjande av en social och ekonomisk hållbar utveckling av landsbygden som hämtar sin inspiration och näring från landsbygdens kulturarv. Detta genomförs bl a genom tre olika utställningsteman med transnationella exempel. Denna utställning presenterar ett av dessa tre teman.

[Français]

Cultrural est un projet transnational pour la "Promotion d'un domaine culturel commun aux communes rurales européennes". Le projet qui durera jusqu'en septembre 2009 a été co-financé par la Commission Européenne "Culture 2000" programme-cadre pour la culture. L'héritage culturel de la campagne est un aspect important de la culture européenne et les sociétés modernes peuvent aussi apprendre des méthodes traditionnelles pour une réutilisation des ressources naturelles. La continuité de l'héritage rural et de son rôle comme source d'identité sociale offre aussi un défi traditionnel à la globalisation de la culture. Un des buts de Cultrural est d'établir des réseaux pour promouvoir un solide développement social et économique des territoires ruraux, un développement qui s'inspire et s'alimente de l'héritage rural. Cela se réalise entre autres par trois thèmes différents (symbolisme, paysages, technologie) dans des expositions aux exemples transnationaux. Cette exposition présente l'innovation technologique.

[Magyar]

A Cultrural nemzetközi projekt „az európai vidéki közösségekben fellelhető kulturális értékeke támogatását” tűzte céljául. A 2009 szeptemberéig tartó projekt támogatást nyert az Európai Bizottság „Kultúra 2000” keretprogramjából. A vidék kulturális öröksége fontos tényezője az európai kultúrának, és a különböző természeti források kihasználásának tradicionális módszerei még a modern társadalmak számára is hasznosak lehetnek. A vidék örökségének folytonossága és közösségi identitás forrásaként játszott szerepe további kihívást jelenthet a globalizációval szemben. A Cultrural egyik célja, hogy együttműködést hozzon létre a vidék szociális és gazdasági fejlődésének támogatására, a vidék kulturális örökségétől megihletve, annak értékeiből táplálkozva. Ez a célkitűzés többek között három különböző, nemzetközi példákra épülő tematikus kiállításon keresztül valósul meg. Jelen kiállítás egyet mutat be az előbbi három témából.

European Programme Culture 2000 «Cult-Rural»

Promotion of a Cultural area Common to European Rural Communities
Rural heritage and sustainable development

Exhibition «S.O.S. : Save Our Sources»

Inspiration, innovation and technology in a rural perspective.

EXHIBITION & CATALOGUE

Partners of the exhibition

France: Federation of agricultural museums and rural heritage – AFMA,
Museum of European and Mediterranean Civilizations – MuCEM.
Sweden: Swedish Local Heritage Federation [Project leader],
Ljusdalsbygdens Museum (Ljusdal).
Hungary: Hungarian Open Air Museum.

Coordination of the exhibition and the catalogue

Édouard de Laubrie, deputy in charge of research and collection and
Colette Foissey, curator, Federation of agricultural museums and rural
heritage – AFMA, Museum of European and Mediterranean Civilizations
– MuCEM (France).

Coordination of the catalogue

Édouard de Laubrie and Colette Foissey.

Curators of the exhibition, authors of the catalogue

Édouard de Laubrie, Colette Foissey, Zsolt Sári, Zsuzsanna Szabó,
Owe Norberg, Lena Bergils.

Messages artwork by Marine Foissey, ICART Photo – Paris.

Graphic design for the catalogue and the exhibition

Sébastien Magro.

FRENCH TEAM

National Coordination of the project

Édouard de Laubrie (national project manager) and Colette Foissey.

Scientific Committee

Michel Colardelle, general curator, director of Museum of European and
Mediterranean Civilizations – MuCEM
Marc Casteignau, director of Ecomuseum of Marquèze (Landes)
Évelyne Wander, director of Ecomuseum of Perche (Landes)
Pierre Del Porto, chairman of the Federation of agricultural museums
and rural heritage – AFMA.

Deputy in charge of project at the Ecomuseum of Marquèze

Vanessa Doutreleau, deputy curator.

French/English Translation

Naureen Bolwell-Prioux.

With the support of the Photographic Collection and Cinematheque
of the Ministry of Agriculture and Fishing, the Photographic Collection
of the Ministry of Ecology, Energy and Sustainable development and
Territory Planning, Institut of Formation for Environment (IFORE), La
Poste Group (Mail Direction), Regional Museum of Auvergne (Riom),
Sophie Normand-Collignon (ethnologist), Collection Service (MuCEM),
Federica Tamarozzi (MuCEM).

SWEDISH TEAM

National Coordination of the project

Lena Bergils.

Administration

Over all project leader Ulf Brangenfeld and Sveriges Hembygdsförbund
(Swedish Local Heritage Federation), Ljusdalsbygdens Museum.

Scientific Committee

National level:

Håkan Tunón, coordinator of NAPTEK (National programme for
traditional ecological knowledge),
Anna Westman, NAPTEK and SHF.

Regional level:

Eva Carlborg, County Handicraft Consultant
Elisabeth Eriksson, The County Museum,
Elisabeth Fransson, Eva Lidberg and Owe Norberg, Ljusdalsbygdens
Museum,
Lena Bergils, activity coordinator.

Sub-contractors

Ljusdalsbygdens Museum.

Swedish/English Translation and Swedish/French Translation

Monika Sjögren.

Swedish/Hungarian

Beáta Dobossy.

HUNGARIAN TEAM

National Coordination of the project

Zsolt Sári, scientific secretary (national project manager) and
Zsuzsanna Szabó, director in charge for operation and interpretation
(Hungarian Open Air Museum).

Scientific Committee

Irén Szörényiné Kukorelli, researcher, The Hungarian Academy of
Sciences, Centre for Regional Studies, West Hungarian Research
Institute,
Zsolt Sári, curator, scientific secretary of Hungarian Open Air Museum
Zsuzsanna Szabó, director in charge for operation and interpretation of
the Hungarian Open Air Museum,
Miklós Cseri, general director of the Hungarian Open Air Museum.

Conception of the design for the exhibition

Balázs Rajcsányi, Nikolett Szakács, Márton Szakács

Hungarian/English Translation

John Tarnóc, András Tarnóc, Tamás Rákóczi

Hungarian/Swedish Translation

Beáta Dobossy

With the co-operation of the Photographic Collection of the Museum of
Ethnography, the Archive of the Hungarian Agricultural Museum, the
Hungarian News Agency Corporation, the Hungarian National Television,
Middle-Tisza District Environment and Water Directorate - Szolnok,
"Matyo" Museum - Mezőkövesd, Eco-farm Rendek - Kerekegyháza,
Restaurant and Winecellar Schieszl - Budakalász, "Aquanauta" Group.

With the support of the National Cultural Fund of Hungary.

The Hungarian Open Air Museum is operated by the Ministry of
Education and Culture.

SAVE OUR SOURCES SOS

Ou comment expliquer aux adolescents le lien entre patrimoine rural et développement durable.

Dans le programme européen "Cult-rural" contraction de "culture rurale" il s'agit de mettre à l'honneur les savoirs des ruraux et d'établir une congruence possible avec les besoins des hommes actuels. Il fallait

interroger ce patrimoine pour rétablir des filiations, des héritages ; le reconnaître comme licite, valable, riche, important, imposant et incontournable. Il fallait renouer les liens distendus avec ces racines rurales que les nouveaux tertiaires urbains avaient laissées s'effilocher. Des liens difficiles à expliquer tant les éléments issus de ce patrimoine sont diversifiés et ont évolué de façon bien différente dans l'histoire des trois pays partenaires de l'exposition que sont la France, la Hongrie ou la Suède. Il semble être, à priori, paradoxal d'utiliser des manières de faire et d'être anciens comme sources d'influence d'innovations et d'inventions. Quelles réponses peuvent apporter les témoignages du passé à la vie quotidienne d'aujourd'hui ? Comment ces savoir-faire, souvent disparus, peuvent-ils aider à réfléchir sur les comportements contemporains (voire à les modifier), à mieux comprendre le territoire où l'on vit ? Et quel rôle attribuer aux musées dans une telle perspective ? Que peuvent faire ces institutions gardiennes de patrimoines divers dans un tel combat ? Le vocable S.O.S exprime une réaction violente, un appel au secours dans une situation tragique d'urgence absolue. C'est un lieu commun d'affirmer que, pour les sociétés développées, il faut réagir à la destruction progressive de la planète. La demande d'aide, de participation des uns et des autres, correspond à une situation de crise qui s'aggrave de plus en plus et de plus en plus vite.

La grande originalité de l'exposition S.O.S est d'opérer une relecture des collections rurales des musées de société et des écomusées. Il s'agit de changer d'angle de vue, de regarder autrement les vieilles charrues et les faucilles, les remèdes de bonnes femmes et les économies de

bout de chandelles ! Il s'agit d'utiliser "Hier pour demain". Le parallélisme entre hier et demain, bien que tout semble les opposer, réside dans une même nécessité de mieux gérer les ressources naturelles. Rares et précieuses, hier, parce que l'homme n'avait que très peu d'outils de domination sur la nature et de moyens d'exploiter ses richesses ; rares aujourd'hui, pour des motifs radicalement opposés ; l'afflux de moyens de surexploitation provoque la rareté de ressources de la planète. Une source d'inspiration peut venir des périodes au cours desquelles les biens de consommation étaient rares, "temps anciens", où le patrimoine naturel était protégé, pour mieux l'exploiter certes, mais avec un très fort souci d'économie et une conscience aiguë de la parcimonie. Les savoirs ruraux d'avant la Révolution Industrielle mais surtout d'avant la Seconde Guerre Mondiale peuvent être non pas copiés mais constituer des signes d'inspiration. L'ensemble des éléments formant la culture rurale sont un des gisements, encore largement inédit capable d'offrir des références ré-adaptables dans notre monde actuel. À travers les gestes, les attitudes et les postures mentales voire affectives et sensibles des "anciens" n'y a-t-il pas beaucoup à apprendre en s'immergeant dans les usages de la nature souvent respectueux, ingénieux et économes ? Le monde agricole d'un autrefois, non pas mythique¹ peut rendre tangibles, évidents des paysages, des techniques, des savoirs, des savoir-faire, des traditions, des coutumes... et ainsi, pousser les décideurs mais aussi les citoyens à se les réapproprier avec patience et modestie comme des modèles ou des sources d'inspiration et des ressources pour l'imagination et l'action.

L'investissement des musées partenaires dans un tel contexte se justifie

¹ La tentation était évidemment grande d'idéaliser un passé révolu, dont les anciens parlent souvent avec nostalgie. Il était loisible de recréer une vision paradisiaque du passé, destinée aux jeunes générations, qui ne l'ont pas connue. C'est le premier écueil à éviter : le monde rural d'autrefois n'était ni meilleur, ni pire qu'aujourd'hui.

par la qualité et la pertinence des collections liées à une certaine forme de patrimoine : le patrimoine rural. Il se définit par des éléments matériels ou immatériels que l'on estime dignes d'être transmis aux générations futures et qui constituent des points de repère pour comprendre l'histoire rurale. Ce patrimoine n'est pas nécessairement ancien et ne se limite pas à des outils, des instruments tractés par des animaux ou des armoires normandes. Le machinisme agricole actuel constituera le patrimoine de demain, même s'il est associé à une vision productiviste de l'agriculture, destructrice de l'environnement. Y aurait-il donc un patrimoine rural plus vertueux qu'un autre ? Les collections de musées doivent être des lieux de mémoire et non pas des lieux de la bonne conscience. Ces collections devraient-elles rester muettes, enfermées sous vitrines ? Elles ont à nous apprendre des choses utiles pour la vie d'aujourd'hui car les musées de sociétés et les écomusées, en prise directe avec la société, ont pour mission de traiter des questions majeures concernant les contemporains. Les œuvres et les créations de cette culture rurale peuvent aider, éclairer, faire s'interroger le public sur ses peurs et l'aider à mieux appréhender le réel et à agir en connaissance de cause sur leur environnement mental, social et physique. Or, un des enjeux les plus graves est celui de l'avenir de la planète. Que laisserons-nous à nos enfants ?

L'exposition S.O.S. donne à relire les collections rurales pour en tirer le meilleur (il y a eu aussi le pire autrefois). Parmi ces habitudes et habits la prise en compte de quatre éléments majeurs semblent devoir être mis en exergue pour les jeunes : la conception du temps et des rythmes, la compréhension de la valeur des produits consommés car issus du travail et des ressources rares, l'abandon du consumérisme et des effets de mode et enfin la possibilité de se ressourcer dans des rites, des fêtes, des valeurs humanistes communes. Le but ultime de l'exposition est de mettre en évidence, qu'à chaque instant, les jeunes ont une part de responsabilité et de choix du monde dans lequel ils vivent.

La nouvelle lecture du patrimoine rural lui donne une nouvelle crédibilité. L'actualité de cette posture donne force et légitimité à tout un ensemble d'objets "archéologiques" les sortant d'une gangue d'inutilité et de passéisme pour les propulser dans le monde de la technologie contemporaine ; l'exemple phare en serait l'usage du vent. Les anciens avaient créé le moulin à vent, les ingénieurs et techniciens en aérodynamisme ont "inventé" l'éolienne.

Parcours

Le sas

Ce premier espace invite à une méditation sur la beauté d'un monde préservé. Ce lieu de décompression, donne au visiteur une vision artistique de la question de la préservation de la nature. Des plans filmés par Ph Klarsfeld, plans fixes de 40 minutes évoquent des paysages aux confins du monde où la trace de l'homme semble minime. Il s'agit d'amener le visiteur à se défaire de certaines certitudes et d'envisager la consommation, la croissance, le progrès économique, le développement tous azimuts comme des causes de destruction de la planète.

L'espace chronologique

Large espace permettant de comprendre que la destruction de la planète s'est faite par étapes. Le temps long stable avec très peu d'innovations est la phase où l'homme invente quelques outils, prolongement de la main et du pied. Le temps s'accélère pour aboutir à une multiplication des machines et une destruction exponentielle des ressources et de l'environnement. Une dizaine d'objets : une faux, une faucille, une houe, une araire, un collier de cheval, des maquettes diverses de moissonneuses et de tracteurs, une machine à vapeur, un moteur, un train, une ampoule

marquent les jalons de l'agriculture depuis le Moyen-Âge jusqu'à aujourd'hui. Plus que des dates, des inventeurs ou des techniques, il est apparu plus important d'insister sur les paramètres déterminant l'évolution des sociétés industrialisées. L'agriculture n'a pas évolué de façon uniforme et linéaire. Sept facteurs ont, selon les époques, freiné ou accéléré, sa transformation. Ces paramètres sont interdépendants les uns des autres : le climat, la politique, l'économie, l'éducation, la science, les transports. La démographie a un statut prépondérant et aura un traitement particulier dans la scénographie. Cette évolution a toujours été guidée par un objectif unique : parvenir à nourrir la population du pays concerné. L'auto-suffisance alimentaire n'a été réalisée qu'au XXe siècle atteignant une surproduction considérable à la fin du siècle.

Espace "Exodus"

L'agriculture permet de nourrir les populations européennes mais au détriment de l'environnement qui se dégrade de façon effrénée. Les crises sanitaires s'accroissent et les campagnes se dépeuplent. Films, photos et poésies scandent cette petite section.

Espace théoriciens et citoyens

En regard de l'accélération de cette destruction, on assiste à une inévitable implication du politique et du philosophe qui, dès Platon, se révoltent contre les atteintes faites aux paysages. D'un côté, la multiplication des sommets, colloques, protocoles et conférences à tous les niveaux de responsabilité, et de l'autre, les citoyens qui manifestent pour la préservation d'un territoire, contre un projet d'aménagement national... Des mondes qui se côtoient sans toujours se comprendre. La France propose une collection d'affiches contestataires provenant parfois des « Verts » et différents objets provenant de la campagne d'acquisition sur le thème de l'eau menées par le MuCEM.

Espace "Toujours plus"

La surproduction agricole gagne l'Europe à partir des années 1980. Le contexte est celui de la société de consommation puis de la sur-consommation, de l'exploitation intensive des sols avec des apports d'intrants jusqu'à la sur-exploitation et l'accumulation des déchets. Des installations mettent en évidence la surconsommation : accumulation de produits de type hyper marché et déchets mis en vitrine comme des œuvres. Il s'agit d'interpeller et de rendre sensible. Les objets des collections du MuCEM sont des plaques de publicité en email sur les engrais, et de nombreux objets relatifs à l'usage de la forêt qui a justifié dès l'Antiquité la sur exploitation. Une section particulière est consacrée au bois comme source de chauffage et d'énergie à travers l'exemple de la forge.

La rotonde

Reprenant l'idée de la beauté du monde, un espace est dédié à la contemplation de la biodiversité conservée dans les parcs naturels, parcs régionaux et conservatoires du littoral. Cette nature est différente de celle de l'entrée de l'exposition. Ici, il s'agit d'une nature préservée par la volonté et l'énergie des hommes : elle devient réservoir de diversité biologique, lieu de sources et de ressources. C'est pourquoi cet espace est circulaire et se trouve au carrefour des sections de l'exposition. Pour voir cette beauté du monde, il faut que le visiteur change de posture tant physique que mentale. Il faut qu'il s'allonge sur le lit rond central afin de regarder ce monde droit dans les yeux. Le changement de position du corps est une invitation à prendre le temps du regard et de la réflexion. La protection de la nature, sa mise sous tutelle, sa mise en garde est la solution première trouvée par les hommes pour préserver les paysages, en les conservant en l'état ou en les réaménageant de façon à retrouver un état "initial". Ainsi ont été créés des parcs nationaux dans lesquels

PATRIMOINE RURAL ET DÉVELOPPEMENT DURABLE INNOVATIONS, INSPIRATIONS ET TECHNOLOGIE

l'intervention humaine est extrêmement contrôlée voir interdite. Plus tard, la création des parcs naturels régionaux tente de trouver un équilibre harmonieux entre environnement et activités humaines. Les écomusées et nombre de musées de société sont créés dans ce contexte.

La bande des quatre

L'accent a été mis sur quatre questions majeures aujourd'hui : l'énergie, le recyclage, l'alimentation et le paysage. C'est le cœur de l'exposition qui met en parallèle les techniques anciennes, leur réutilisation plus ou moins fidèles et les adaptations aux nouvelles technologies. Chaque thème est accompagné d'un totem de la mondialisation. Pour les économies de transports et la lutte anti mondialisation l'objet totem est un camion Shell. Pour l'alimentation, c'est un hamburger etc. Il a semblé utile de faire intervenir dans l'exposition des éléments du quotidien des jeunes. Une première salle traite de l'énergie et du recyclage. Il importait de faire comprendre la nécessité d'utiliser les ressources locales et de réduire les coûts de transport et les risques associés comme cela fut le cas pendant des siècles. Avant la Révolution industrielle, on utilisait ce que l'on avait "sous la main". Le patrimoine rural peut être exemplaire en terme d'utilisation d'énergie et de recyclage. Les exemples montrés par la Suède et la Hongrie traitent des matériaux naturels et locaux tels que la terre ou le bois qui possèdent des propriétés durables à moindre coût, des savoir-faire technologiques et sont économes en énergie. Une installation de vélos reliés à des ampoules permet d'éclairer la salle par le jeu musculaire du visiteur pédalant. Il s'agit d'incorporer la notion de travail physique bon à la fois pour la santé et pour l'environnement.

Eviter le gaspillage et le tout jetable est un des enjeux majeurs à faire comprendre. C'est une attitude de vie. Au delà des aspects technologiques, il y a aussi des "valeurs" qui sont véhiculées par le patrimoine rural. On peut les qualifier d'attitudes "de bon sens" souvent perdues et qu'il faut réapprendre : réutiliser les objets de notre quotidien, les réparer ou lieu de les jeter, les recycler. Pour le recyclage, l'exemple de la France est celui de la réutilisation des textiles mais aussi des rapiécages de toutes sortes (céramiques et bois). Les Hongrois mettent en évidence la réutilisation dans la haute couture de motifs traditionnels et les Suédois exposent un tapis fait de morceaux de tissus récupérés. Rien ne se jette, rien ne se perd, tout peut se transformer.

L'énergie et le recyclage sont deux éléments qui interviennent de façon fondamentale dans le paysage : des dépotoirs géants aux pylônes électriques, des usines à incinérations aux centrales nucléaires. Le paysage qui nous environne a des relations directes et étroites avec l'alimentation : "le paysage est dans notre assiette" ; des bords de l'Atlantique aux pâturages du *Grazing Land* du Nord de l'Europe et passant par les chênaies de Hongrie. En fait, l'homme ne mange pas un steak mais un petit morceau de l'herbage où l'animal s'est nourri, où il a couru au grand air. On ne mange pas une salade vinaigrette mais des feuilles hors sol poussées artificiellement sur tapis enrichis aux intrants dans de longues serres aux toits de plastiques blancs. Tout est lié.

Il s'agit de montrer combien la diversité des paysages façonnés par l'homme, depuis des siècles, a joué un rôle essentiel dans la production de produits locaux d'une qualité gustative et alimentaire exceptionnelles. On sait bien, qu'avant, il y avait plus de variétés de pommes et qu'elles avaient plus de variétés de saveurs. Elles étaient moins belles, plus petites, parfois rabougries mais meilleures. Il s'agit de lutter contre la banalisation des paysages qui provoque l'uniformisation des goûts et une aseptisation des produits. Cette section fait une large place à la redécouverte des races et plantes anciennes, qui ont des qualités nutritionnelles inattendues et directement liées à la qualité de l'environnement paysager. La démarche durable s'exprime à travers des produits labellisés mais également en mangeant en hiver plutôt des pommes que des fraises.

Une grande table centrale permet de faire asseoir les visiteurs et leur permettre de se mettre à table devant des vidéo : films prêtés par le ministère de l'Agriculture français, archives de la Suède et de la Hongrie... La France mettra en exposition les paysages et objets liés au Cantal et à la production du sel sur la façade atlantique.

Conclusion "Pense global, agis local"

La fin du parcours interroge sur les manières d'être plutôt que les manières d'avoir, non plus sur les techniques et savoirs liés au terroirs et aux territoires mais sur les relations humaines. Le parcours se termine par une exhortation à être ensemble. Les sociétés rurales anciennes attachaient une grande importance à une solidarité vitale face à la difficulté de la vie passant aussi par les relations inter-générationnelles. Cette solidarité territoriale s'exprime également en maintenant les services publics qui dynamisent les territoires en évitant leur isolement et leur dépeuplement. Un costume de postier sera présenté pour l'exemple français ainsi que de nombreuses photographies anciennes mettant en exergue le bonheur d'être ensemble. Cette sociabilité est à redécouvrir alors que nous sommes tant attachés à notre individualisme.

Tous les secteurs du parcours tendent à montrer l'importance de la responsabilité individuelle et de l'action à l'échelon de chacun. Mais plus largement, les jeunes sont amenés à comprendre que "tout est lié" et il n'existe de pensée que globale du problème. L'adage du développement "Pense global, agis local" est peut être le message le plus important qui ne pouvait être compris qu'en additionnant tous les autres messages, qu'à la fin du parcours.

Post Scriptum

Les auteurs de l'exposition sont bien conscients que l'apport du patrimoine rural dans une politique globale de développement durable n'est qu'une approche partielle d'un problème planétaire. C'est une approche conçue par de pays riches pour des pays riches alors que les trois quarts de l'humanité souffrent de malnutrition chronique.

Museums of societies, ethnographical museums, open air museums and ecomuseums are invested with the mission to treat the main questions concerning our contemporaries, to enlighten them, to make them wonder about their fears, and to help them as much as possible, to better comprehend reality, and to act with deeper knowledge of their mental, social and physical environment. One of the most serious issues is that of the future of the planet. What shall we leave to our children? The SOS call expresses a violent feeling, a cry for help in a fatal situation, an absolute urgency. It is a commonplace to affirm the necessary action in reaction to a situation of crisis. The investment of partner museums in such a context is justified by the quality and the pertinence of collections related to a certain form of heritage: rural heritage.

The collections of these institutions are rich with tangible and intangible works suitable for highlighting rural knowledge and the daily life of peasantry. Rural heritage is, indeed, one of the treasure-troves, still largely unexplored, which offers re-adaptable references in our present world of crisis. Through the gestures, and the mental and emotional attitudes, and the sensibility of the « elders », is there not a lot to learn? Re-read the use of nature so often respectful, ingenious and economical. The agricultural world of long ago, not at all mythical, opens up landscapes, techniques, knowledge, know-how and traditions... to be repossessed with patience and modesty. These are the sources and the resources of everyone. In this European programme, an obvious link has appeared between the knowledge of rural people and the needs of our contemporaries. It seems to be, a priori, paradoxical to use ancient ways of doing and being as a source of influence, of innovation, and of invention. What answers can the accounts of the past bring to daily life today? How can these ancient skills, often lost, help us to think about contemporary behaviour patterns, perhaps modifying them, and to better understand the territory where we live. Rural heritage is defined by the material or immaterial elements that are considered worthy to be transmitted to future generations and which constitute reference points for understanding rural history, over more than a thousand years. Rural heritage is not necessarily old and is not limited, for example, to animal-drawn implements. Today's agricultural mechanization will be tomorrow's heritage, even if it is associated with productivity-based agriculture. Could there be a rural heritage more virtuous than another? The main originality of this situation is the change of viewpoint, to look differently at old ploughs and sickles, at grandmother's remedies and at cheese-paring economies! It is a question of using « Yesterday for tomorrow ».

A source of inspiration may precisely come from periods when consumer goods were rare, « Old Times » when natural heritage was protected, for better exploitation certainly, but with a strong desire for economy, and a sharp awareness of parsimony. Rural knowledge before the Industrial Revolution, but above all before World War II, may be not copied but constitute signs of inspiration. The SOS exhibition proposes a re-reading of rural collections to extract the best (there has also been the worst

in the past). Amongst these habits and customs four main factors must be pointed out to our young ones : the idea of time and of rhythm, the understanding of the value of consumed products resulting from work and rare resources, the refusal of consumerism and the influence of fashion and lastly the possibility of re-charging one's batteries through ancestral rites, festivities, and common human values. The ultimate aim of the exhibition is to point out that, at every moment, young ones may choose the world in which they live.

The tentation was obviously strong to idealize bygone times, of which the elderly often speak with nostalgia. We could re-create an idealized vision of the past, destined for young generations, who never knew it. That is the first pitfall we wish to avoid: the rural world of olden times was neither better nor worse than today. We must bring forth the strong but often hidden tie between rural heritage and sustainable development. A bond which is difficult to explain since the components of this heritage are diversified and have evolved in different ways in the history of three countries, namely: France, Hungary or Sweden. The new reading of rural heritage gives it a new credibility. The relevance of this situation gives

S.O.S. – Save Our Sources

Or how to explain to youth the bond between rural heritage and sustainable development.

strength and legitimacy to a whole group of « archeological » objects freeing them from pointlessness and obsolescence and propelling them into the world of contemporary technology: the leading example would be the use of wind, our ancestors created the wind mill, engineers and technicians in aerodynamics « invented » aeolians.

Visit

The visitor enters the subject in a space which reflects on the beauty of a protected world. Thus he is brought to relinquish some certainties and to consider the action of development as a source of destruction for the planet. With the chronological space, he will be brought to understand that the destruction was made by stages, a long period almost unchanging with very few innovations, is the phase where man invents a few tools, extensions of hands and feet. Time accelerates to arrive at a multiplication of machines and an exponential destruction of the resources of the environment. A dozen objects mark the stages of agriculture from the Middle-Ages till today. More than dates, inventors or techniques, it seemed more important to insist on the parameters determining the evolution of industrialized societies.

Agriculture did not evolve in a uniform and linear manner. Seven factors have, according to the period of time, slowed or accelerated its transformation. These parameters are independent from one another: climate, politics, demography, economy, education, science, and the forms of transport. This evolution has always been guided by a single aim: to manage to feed the population of the country concerned. Food self-sufficiency was achieved only in the 20th century reaching considerable over-production at the end of the century. Agricultural over-production gains Europe from the 1980's onwards. The context is that of the consumer society then of the over-consuming, of intensive farming of land adding new elements to the point of over-exploiting and accumulating waste. Certainly, agriculture does feed European populations but to the detriment

of the environment which is deteriorating in a frenzied manner. Sanitary crises are accelerating and rural areas being deserted. Facing this acceleration and this destruction, we observe the inevitable involvement of the politician and the philosopher, since Plato. On the one hand more and more summits and conferences at all the levels of responsibility, and on the other citizens who manifest for the conservation of a territory, or against a national construction project... Two worlds side by side, without always understanding each other. Taking up again the idea of the beauty of the world, a space is dedicated to the contemplation of nature. This nature protected by the will and the energy of man is thus a reserve of biological diversity. Here we find our source and our resources. That is why this space is circular and is placed at the crossroads of the different sections of the exhibition.

Here is the first solution for the conservation of landscapes, by keeping them in a natural state or by re-creating it to find the "initial" state. Thus national parks have been created where human intervention is closely controlled, even forbidden. Later, the creation of regional natural parks attempts to find a harmonious balance between surroundings and human activity. Ecomuseums, open air museums and museums of societies function in this context. An original setting allows the visitor to lie in delight when admiring the ceiling of protected landscapes. Changing one's resting position to see all of this heritage is an invitation to take time to see and to muse.

The emphasis has been placed on four prevailing questions of today: energy, recycling, food and landscape. It was important to convey the need to use local resources and to reduce the cost of transport and associated risks. Rural heritage may be exemplary in terms of the use of energy and of recycling. Natural and local materials, cheaper in cost, such as earth or wood, have lasting qualities in the domain of technical skills and energy saving. An installation of bicycles connected to light bulbs provides lighting for the room through the muscular activity of the pedalling visitor. An illustration of the notion of physical work good for health and for the environment. Avoiding waste and throw-aways is one of the major issues to put forward. It is a life attitude. Beyond technological aspects, there are also the "values" vehiculed by rural heritage. We may call them "common

sense attitudes", often lost but we may retrieve them: re-use daily objects, repair them instead of throwing away, recycle them. Energy and recycling are two elements which intervene in a fundamental way in landscape. The landscape which surrounds us has a direct and close relationship with food. "The countryside is in our plate": from the edge of the Atlantic to the pastures of the "Grazing Land" of Northern Europe, crossing through the oak-groves of Hungary. It is a question of showing how the diversity of man-made landscapes have played an essential rôle, for centuries, in the production of local products of exceptional gustative and nutritive quality. Landscapes which lead to aseptic standardization of taste and products must not become commonplace.

This section underlines the rediscovery of breeds and ancient species, which have exceptional, unexpected nutritional qualities and are directly related to the quality of the landscape environment. The lasting approach is expressed through labellized products and also by eating apples rather than strawberries in winter. It is a question of a manner of being rather than a manner of having. The visit ends with an exhortation to be together. Old rural societies attached great importance to a vital solidarity facing the difficulty of life, and to understanding between generations. A sociability to be re-discovered now that we are so attached to our individuality. All the sections of the visit tended to show the importance of individual responsibility and of action at the level of each person. But more largely, youth is brought to understand that "all is linked" and the problem can only be thought of globally. The adage of development rings true "think global, act local". This territorial solidarity is also expressed in maintaining public services which vitalize territories by avoiding isolation and depopulation.

Post Scriptum

The authors of the exhibition are well aware that the contribution of rural heritage in a global policy of lasting development is only an incomplete approach for a planetary problem. It is an approach conceived by and for rich countries, while three quarters of humanity suffer from chronic malnutrition even though practising "lasting" agriculture.

**RURAL HERITAGE AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT
INNOVATIONS, INSPIRATIONS AND TECHNOLOGY**

Museer från olika europeiska regioner och uppdragsgivare, nationella organisationer, ekomuseer och lokala museer har engagerat sig för att belysa en av de avgörande samtidsfrågorna vi står inför – vår planets framtid. Att få människor att ställa de kritiska frågorna och att förstå vidden av de problem vi står inför. Vad ska vi lämna över till våra barn? SOS-larmet uttrycker ett hot, ett rop på hjälp i ett absolut nödläge. Det behövs inga djuplodande förklaringar för att vi ska förstå den nödvändiga reaktionen på ett sådant nödrop. De museer som ingår i projektet har medvetet valt SOS-larmet för att understryka relevansen av kunskaper om vårt kulturarv: landsbygdens kulturarv.

De kulturhistoriska samlingarna på dessa institutioner är rika på materiellt och immateriellt arv som belyser kunskaper från landsbygdens vardag. Detta arv är en guldgruva som fortfarande till stora delar är outforskad och som kan användas till nya tolkningar och fungera som inspiration till nya problemlösningar i en tid av global kris. Har vi, trots allt inte rätt mycket att lära från tidigare epoker? De gångna tidernas förhållningssätt till naturen och deras brukningsmetoder kan ytligt sett uppfattas som folktro, men det bygger på en djup praktisk kunskap om vad markerna kan ge, växtföljder, traditionella tekniker och materialkunskap som fortfarande kan ge oss mycket tillbaka; bara vi skänker denna kunskap viss eftertanke och tid. Då kan de bli en resurs att nyttja för hållbar utveckling. I detta europeiska program framkom en självklar länk mellan detta landsbygdens kulturarv och de akuta behov av långsiktigt hållbara lösningar vår globala miljö står inför idag. Det kan förmodligen uppfattas som en paradox att detta traditionsarv skulle kunna fungera som en influens till utveckling och hållbar tillväxt. Vilka svar kan detta kulturarv ge samtida frågor? Hur kan dessa gamla kunskaper, ofta redan försvunna, ge vår samtid en möjlighet att lämna en väg som tycks leda till fördärv. Landsbygdens kulturarv kan definieras som de materiella och immateriella komponenter som anses omistliga för framtida generationer och som själva grunden för en tusenårig utveckling. Landsbygdens kulturarv är inte nödvändigtvis gammalt och det är heller inte starkt avgränsat till exempelvis grödor eller djurskötsel. Dagens mekaniserade jordbruk kommer att vara morgondagens kulturarv, alldeles oavsett dess produktionsinriktning. Kan ett kulturarv var bättre än ett annat!? Det handlar om att omvärdera detta arv; att se på de gamla jordbruksredskapen med nya ögon och att ge farmors huskurer och försiktighet i hushållet en ny innebörd. Det handlar om att ge gårdagen en tolkning för framtiden!

En källa till inspiration kan komma från svaga tider när tillgången på varor var dålig, när naturtillgångar var skyddade för att inte förödas och sparsamhet rådde. Landsbygdens hushållning av naturtillgångarna före den industriella revolutionen, men särskilt före andra världskriget, ska inte kopieras men kan fungera som inspiration. SOS-utställningen föreslår en omtolkning av de kulturhistoriska samlingarna på museerna för att extrahera det bästa ur dem (det motsatta har ju hänt några gånger tidigare under det senaste århundradet). Bland dessa levnadsvanor

måste fyra faktorer utpekas: känslan av tid och rytm, förståelsen av produkternas värde som resultatet av arbete och ändligen naturliga tillgångar, å ena sidan konservatism och å andra sidan känsligheten för nymodigheter och slutligen möjligheten till en andlig pånyttfödelse genom olika slags riter och festligheter och andra gemensamma värderingar. Utställningens optimala mål är att understryka att dagens ungdom, i varje enskilt ögonblick, kan välja vilken värld de vill leva i!

Risken att idealisera gångna tider har funnits – "det var bättre förr" är lätt att ta till. Vi skulle alltid kunna återskapa en idealiserad bild av gårdagen, men den skulle förbli främmande för ungdomarna. Detta var den fallgrop vi absolut ville undvika – livet på landsbygden förr var varken bättre eller sämre än idag. I utställningen måste vi framhäva den starka, men ofta dolda, kopplingen mellan landsbygdens kulturarv och den långsiktigt hållbara utvecklingen. Denna koppling blir svår att förklara eftersom de utställningsföremål som beskriver denna koppling har en mångfald eftersom de utvecklats på olika sätt i de tre deltagande

S.O.S. – Save Our Sources

Eller hur man förklarar för ungdomar kopplingen mellan landsbygdens kulturarv och en långsiktigt hållbar utveckling.

länderna, nämligen: Frankrike, Ungern och Sverige. Den nya tolkningen av landsbygdens kulturarv skänker det en vidare trovärdighet. Många föräldrade föremål ges ny mening och blir inte längre "dammiga och förlegade" utan flyttas fram till ett samtida, dynamiskt sammanhang. Den nya tekniken som nyttjar vindkraft har ju funnits sedan väderkvarnarna, ingenjörer och tekniker "uppfann" Eolsharpan.

Besök

Besökaren möter utställningen i ett rum där skönheten i den bevarade världen blir synlig. Väl där inne får hon ompröva vissa förutfattade meningar om planetens utveckling. I den kronologiska presentationen kommer hon att förstå att den destruktiva utvecklingen skedde stegvis – långa perioder med knappast några förändringar där människans och husdjurens muskelkraft stod för energin. Över tid accelererar mekaniseringen och med den förödelsen av naturliga tillgångar och miljön. Ett dusin föremål och bilder visar jordbruksutvecklingen från medeltiden till idag. Det kändes viktigare att presentera förutsättningarna för denna utveckling än att redovisa fakta kring uppfinnare, tekniska data och årtal.

Jordbruket utvecklades inte på ett linjärt sätt. Åtminstone sju faktorer har under den tidperiod som redovisas påverkat förändringstakten. Parametrarna, som är helt oberoende av varandra, är: klimat, politik, demografi, ekonomi, utbildning, vetenskap och transporter. Denna utveckling har haft ett övergripande mål: att föda den befolkning som funnits i landet. Det var först på 1900-talet som man lyckades producera tillräckligt med föda för hela befolkningen i dessa länder. Dessutom med stor överproduktion i slutet av seklet. Jordbrukets överproduktion är tydlig i Europa från 1980-talet och framåt. Den stora produktionskapaciteten beror till stora delar på en galopperande överkonsumtion som också medför ett berg av avfall och även övergödning. Europa klarar av att föda sin befolkning med sin jordbrukspolitik, men den leder till en svår

LANDSBYGDENS KULTURARV OCH HÅLLBAR UTVECKLING INNOVATION, INSPIRATION OCH TEKNOLOGI

och irreparabel miljöförstöring. Många landsbygdsområden överges pga miljökonsekvenserna. När denna acceleration av miljöproblem är så tydlig kan man inte bortse från den politiska och filosofiska inblandningen – ända från Plato. Å ena sidan arrangeras allt fler globala konferenser och seminarier vars mål är att främja miljön, och å andra sidan föds grupper och nätverk mot samhällets oförmåga att agera kraftfullt mot dessa hot. Två världar, sida vid sida, utan att riktigt förstå varandra. Ännu en gång poängteras jordens skönhet i ett utrymme där vi kontemplerar över naturens olika värden. Här, där människan tagit ett aktivt initiativ att bevara naturmiljöer skapas ett reservat för biologisk mångfald. Här finns vår inspirationskälla och våra rikedomar. Därför har utrymmet en rund form och det är en knutpunkt för de olika sektionerna av utställningen.

Här finns de första lösningarna på hur man konserverar landskapstyper, endera genom direkt bevarande eller genom att rekonstruera dem till ett "ursprungligt" stadium. Därför är människans påverkan starkt reglerad i nationalparker, t o m förbjuden. Senare, när man skapar naturreservat försöker man skapa en harmonisk balans mellan omgivningen och mänsklig aktivitet. På samma sätt fungerar ekomuseer och friluftsmuseer. En annorlunda utställningsmiljö låter besökaren bekvämt ligga ner och beundra taket som är fyllt av bevarade landskapstyper. Genom att flytta sin vilopunkt kan man se och fundera över alla dessa natur- och kulturarvsmiljöer.

Utställningen fokuserar på fyra förhållande samtidsfrågor: energi, återanvändning, mat och landskap. Det har varit nödvändigt att uttrycka behovet av det lokalt producerade och att i alla lägen minimera transporter med tillhörande risker. Landsbygdens kulturarv kan var ett föredöme beträffande energianvändning och återvinning. Naturliga och lokala material, med låga kostnader som t ex jord eller trä, har hållbara kvaliteter beträffande bearbetning och energiåtgång. En installation av en cykel sammankopplad med glödlampor förser rummet med belysning genom besökarens muskelenergi när denne trampar pedalerna. Det fysiska arbetet som befrämjar både miljö och hälsa. Att undvika slöseri och engångsartiklar är en viktig fråga som läggs fram. Det är en livsstil. Utöver de rent tekniska aspekterna finns "värden" förmedlade av kulturarvet. De kan kallas för "bondförnuft", kanske glömda men

fortfarande möjliga att återta: reparera vardagsföremålen istället för att kasta dem, återvinna dem. Energi och återvinning är två saker som fundamentalt kan påverka landskapet. Vårt omgivande landskap är också nära länkat med mat. "Landsbygden är vår tallrik": från Atlantkusten till de naturliga betesmarkerna i Norden, via Ungerns eklundar. Det är frågan om att visa den mångfald av olika landskapstyper som människan skapat, och den avgörande roll, i sekler, som dessa miljöer bidragit till produktionen av smakliga och näringsriktiga produkter. Landskap som medför smaklösa, aseptiska produkter får absolut inte bli vardagsmat. Detta avsnitt betonar nyttan av lantraser och äldre kulturväxter, vilka har enastående och oväntade egenskaper beträffande näringsinnehåll, och som dessutom har en positiv inverkan på den omgivande miljön. Det hållbara synsättet uttrycks genom miljögodkända varor men även genom att hellre äta äpplen än jordgubbar under vintern.

Det är snarare frågan om en hållning av att vara än att äga. Utställningsbesöket avslutas med en uppmaning om att vara tillsammans. I det gamla bondesamhället fanns, särskilt i svåra tider, ett stort mått av solidaritet och en självklar förståelse mellan generationerna. Sådana tillfällen till umgänge behöver återuppväckas i den självcentrerade tid vi lever i. I samtliga utställningsdelar understryks vikten av det egna individuella ansvaret för att få till stånd en förändring. I vidare bemärkelse får ungdomarna en insikt i hur "allt hänger samman" och att miljöproblemen endast kan lösas globalt. Frasen "tänk globalt, agera lokalt" har aldrig varit mer aktuell och sann än nu. En geografisk solidaritet är också nödvändig för att offentliga funktioner ska bli kvar i glesbygden, så att den kan vitaliseras istället för att isoleras och avfolkas.

Slutord

Upphovsmännen till utställningen är väl medvetna om att de värden som landsbygdens kulturarv kan bidra med i fråga om en globalt hållbar utveckling endast är ett mycket ofullständigt angreppssätt på ett stort problem för hela planeten. Det är ett betraktelsesätt som formulerats av och för de rika länderna, medan två tredjedelar av mänskligheten lider av kronisk undernäring trots att man tillämpar ett "hållbart" jordbruk.

A mai kor hagyományos és szabadtéri vagy öko-múzeumi, néprajzi és természetvédelmi, illetve természetrajzi gyűjteményei több célt szolgálnak. Kortársainkhoz szólnak, tanítják és elgondolkodtatják őket, illetve szembesítik őket félelmeikkel és lehetőségeikhez mérten segítséget nyújtanak abban, hogy a mai fiatalok jobban megértsék a körülvevő világot, a tudati-lelki, társadalmi, és fizikai környezetet. A legsúlyosabb kérdés bolygónk jövőjére vonatkozik, mit fogunk majd gyermekeinkre hagyni? A fenti segítségnyújtás a kétségbeesés jele, segítségkérés egy vészhelyzetben. Ismert gyakorlat hogy válságok idején megoldásként, a már bevált eszközökhöz folyamodunk. Érthető, tehát, hogy partner múzeumaink egy olyan szakmailag és minőségileg megalapozott, továbbá mindig releváns témához nyúlnak, mint a vidéki élet, illetve a falusi vagy népi örökség.

Az ilyen típusú múzeumi gyűjtemények tárházai a paraszti, illetve vidéki élettel kapcsolatos tárgyi és eszmei emlékeknek. A vidéki örökség valójában egy olyan forrás, amely több jelenleg feltáratlan értéket hordoz lehetséges megoldási módokat kínálva a világunkat sújtó válságidőszakban. Idősebb kortársaink, vagy az előttünk levők gondolataiból, érzelmeiből gyakorlatias gondolkodásából mi is tanulhatunk. A természet újra meg újra tiszteletre, eredetiségre és takarékosagra nevel. Lehull a lepel az elmúlt évszázadok falusi, mezőgazdasági világáról, rég elfeledett tájak, technikák, tudások, szakmai ismertetek hagyományok tárulnak fel. Ezeket az erőt és megújulást jelentő kincseket türelemmel és alázattal újra meg újra birtokba vehetjük.

Jelen európai program kapcsolatot teremt a vidéki emberek tudása és a mai kor szükségletei között. Paradoxnak, vagy talán még furcsának és elhamarkodottnak is tűnhet letűnt idők gyakorlatát, élettapasztalatait megújulásunk forrásának tekinteni, hiszen milyen választ adhat a múlt a mai embernek? Hogyan lehetünk képesek a többnyire elvesztett ősi tudás segítségével átgondolni, illetve megváltoztatni mai hozzáállásunkat és viselkedésünket, hogy megértsük azt a világot, amelyben élünk? A vidéki örökséghez tartozik minden olyan anyagi és szellemi érték, amely méltó arra, hogy átdadható legyen a jövő generációi számára és ez által megérthető legyen a vidék több mint ezeréves története. Azonban a vidékkel kapcsolatos hagyományok és relikviák nem szükségszerűen jelentenek régi dolgokat, és nem korlátozódnak igavonó állatokkal húzott elavult mezőgazdasági eszközökre. A mai kor gépesített mezőgazdaságának eszközei, annak ellenére, hogy az agrár piacgazdaság szerves részeinek tekintendők, a jövő múzeumi tárgyai lesznek. Mondhatjuk-e azt, hogy az egyik fajta vidéki örökség és hagyomány többet ér, mint a másik, tehetünk-e erkölcsi különbséget a kettő között? Ebben a helyzetben meg kell változtatni nézőpontunkat, hogy másként tekintsünk majd a régi ekékre és kaszákra, nagyanyáink orvosságaira, és a pénz szűké szülte kreatív megoldásokra. A kérdés tehát ilyen formában is feltehető: használhatjuk-e a múlt eredményeit, illetve módszereit a holnap kérdéseinek megválaszolására?

Erőt meríthetünk az úgynevezett szép napokból, boldog időkől, amikor viszonylag kevés árucikk volt a boltok polcán, amikor habár a természeti értékeket védték, a fő cél a későbbi felhasználás volt, mindez persze a gazdaságosság és az embert körülvevő gazdasági korlátok figyelembevételével. Az ipari forradalom, vagy még inkább a második világháború előtti idők vidéki öröksége nem használható fel egy az egyben, minden változtatás nélkül, de inspirálhat minket. Az S. O.S. kiállítás a látogatót arra sarkallja, hogy a múlt rossz példái ellenére, újraértelmezze a vidék örökségét, és a legjobb példákat tekintse irányadónak. A megörökített és itt bemutatott vidéki szokások és életformák négy fő leckét, útmutatást adhatnak a mai fiataloknak: az idő és annak ritmusa jobb megértését, a fogyasztási cikkek előállításába fektetett munka és erőforrások értékelését, a fogyasztói társadalom és a divat által megkövetelt változásokra való kritikusabb reagálást, és végül annak felismerését, hogy az ősi szertartások, ünnepek, és közös emberi értékek a megújulás lehetőségét rejtik a ma embere számára. Vagyis a kiállítás fő célja, hogy a megértesse a mai kor fiataljával,

S.O.S. – Mentsétek meg erőforrásainkat *avagy, hogyan magyarázzuk meg a fiataloknak a vidéki örökség és a fenntartható fejlődés közötti kapcsolatot?*

hogy a világ, amelyben élnek saját választásuk függvénye, illetve saját döntésük eredménye. Természetesen nagy a kísértés, hogy az idősebb generációkhoz hasonlóan, a múltat pozitív színekben, mintegy rózsaszín szemüvegen át lássuk és láttassuk, de egyúttal el szeretnénk kerülni azt a hibát, hogy a modern kor számára egy idillikus képet adjunk a múlttól. A régi korok vidéki élete sem jobb, sem rosszabb nem volt a mai világénál.

Ki kell emelnünk a szoros, de gyakran rejtve maradó kapcsolatot a vidéki hagyományok és a fenntartható fejlődés között. Ez a kapcsolat azonban az adott örökség változatos mivolta és a különböző országok, nevezetesen Franciaország, Magyarország és Svédország történeti fejlődése közötti különbségek miatt nehezen értelmezhető. A vidéki örökség fogalmának átgondolása azonban segíthet, és egyben közelebb is hozhatja a problémát. Régi korok elfeledett tárgyai és eszközei nyerhetnek új felhasználást és életet a mai technológia alkalmazása által, amire jó példa a szél energia felhasználása. Őseink feltalálták a szélmalmost, a mai kor aerodinamikai mérnökei és technikai szakemberei kifejlesztették a szélerőművet.

A kiállítás

A kiállítás olyan világba vezeti a látogatót, ahol kiemelten érvényesül a védett természeti értékek szépsége. A látogatónak mégis le kell számolnia régi beidegződéseivel, és úgy is kell tekintenie a fejlődésre, mint a bolygónkat fenyegető lépések sorozatára. A kiállítás olyan időutazásra invitál, melynek során a látogató megérti, hogy a Földet fenyegető vészhelyzet hosszú évszázadok eredménye. Az első fázis hosszú ideig tartott, kevés technológiai újítás jött létre, leszámítva a szerszámok, illetve az emberi kéz és láb meghosszabbítását jelentő eszközök feltalálását. Az idő felgyorsulása, a gépek elterjedése hatványozottan károsította bolygónk természetes erőforrásait. Tucatnyi kiállítási tárgy örökíti meg a mezőgazdaság fejlődését a középkortól a mai napig. Évszámok, feltalálók és technológiák helyett a kiállítás az

ipari társadalmak fejlődését folyamatában érzékelteti. A mezőgazdasági fejlődés nem egyforma módon és nem is lineárisan ment végbe. Az adott koroknak megfelelően egymástól független tényezők lassították vagy éppen gyorsították az átalakulást: klimatikus viszonyok, politikai rendszerek, demográfia, gazdasági viszonyok, az oktatás és művelődés állapota, a tudomány vívmányai és a közlekedési lehetőségek. A mezőgazdasági fejlődés minden országban egy célt szolgált, az adott népesség élelemszükségletének biztosítását. Az élelmiszertermelésben az önellátást csak a huszadik században értük el, a század végére pedig már a túlermelés vált jelentős problémává.

A nyolcvanas évektől kezdve a mezőgazdasági túlermelés egyre nagyobb mértékű lett Európában. A túlméretezett fogyasztás, a belterjes gazdálkodás, a hulladék anyagok drasztikus növekedése tovább súlyosbítja a környezeti terhelést. Habár a mezőgazdasági termelés fedezi Európa élelmiszer szükségleteit, egyúttal hihetetlen mértékben károsítja a környezetet. Jól mutatják ezt az egészségügyi válsághelyzetek, illetve a falvak elnéptelenedése. Platon óta a környezeti pusztulás felgyorsulása politikusok, filozófusok és más gondolkodó emberek ezreit sarkallta cselekvésre. Egyre több eltérő döntési joggal rendelkező, nemzetközi csúcstalálkozó és konferencia foglalkozik ezekkel a kérdésekkel, és egyre több átlagember támogatja a környezetvédelmet, illetve tiltakozik az országos szintű beruházások, illetve fejlesztések ellen azok környezetet károsító hatása miatt. Habár mindkét fél egy célért küzd, nem mindig értik meg egymást.

A jelen kiállításnak egyik célja, hogy elgondolkodtassa a látogatót a természeti világ szépségéről. A természetet mint a biológiai sokféleség (biodiverzitás) egyik forrását csak az emberi akarat és erőfeszítés védheti meg. Itt találjuk meg erőforrásainkat, vagy a megújulás lehetőségét. Ennek érzékeltetésére a kiállítótér fókuszában a természeti értékek sokszínűségének bemutatása kerül. Itt kereszteződnek azok az utak, amelyek a kiállítás többi részébe vezetik a látogatót. A természeti értékek megőrzésének egyik lehetséges módja az eredeti állapot megtartása, vagy annak helyreállítása. Ennek érdekében az emberi befolyást, illetve hatást korlátozó vagy megtiltó nemzeti parkok jöttek létre. Ezeket később felváltották a természet és az ember közötti egyensúly létrehozását megcélzó regionális természetvédelmi övezetek. A szabadtéri múzeumok, illetve hagyományos természetrajzi gyűjtemények is ezt a célt szolgálják. Az ún. öko-múzeumokban helyreállított eredeti környezet lehetővé teszi a látogató számára, hogy a természethez való viszonyát átértékelve gyönyörködjön, elmerüljön és elgondolkodjon a védett értékek szépségében, megváltoztassa álláspontját.

A kiállítás a mai kor négy legégetőbb kérdésére helyezi a hangsúlyt: az energia igények teljesítése, az újra hasznosítás, az élelmiszertermelés és a természetvédelem. Fontos követelmény, hogy kiemeljük a helyi erőforrások felhasználásának előtérbe helyezését, ezáltal csökkentve a közlekedéssel kapcsolatos költségeket és kockázatokat. A vidéki hagyományok és a falusi életmód példamutató lehet az energia igények, illetve az erőforrások újrafelhasználhatóságának kérdésében. Olyan helyileg elérhető természetes anyagok és nyersanyagok, mint a föld és a

fa nemcsak olcsóbbak, de technikai készségeket fejlesztenek és energiát takarítanak meg. Azok a látogatók, akik a villanykörtéhez kapcsolt kerékpárok pedáljait hajtják, meggyőződhetnek a fizikai munka, illetve az izomerő alkalmazása és a környezetvédelem közötti közvetlen kapcsolat fontosságáról. Egy másik célunk tudatosítani a hulladéktermelés csökkentésének szükségességét. A technológiai megoldások ellenére ez csak életmódunk megváltoztatásával érhető el. A kiállítás nemcsak a technikai megoldásokra hívja fel a figyelmet, hanem olyan elfeledett módszerek használatára sarkall, mint a mindennapi eszközök megjavítása és újra felhasználása, azaz a gyakorlatias gondolkodást és a józan megfontolást helyezi előtérbe. Az energia igényeknek való megfelelés, illetve az újra hasznosítás alapvető módon befolyásolja a természeti világot. Környezetünk közvetlen és szoros kapcsolatban van az általunk elfogyasztott élelmiszerekkel. A vidék a mi asztalunk, vagyis az Atlanti Óceán partjaitól, a magyar tölgyerdőkön át Észak-Európai legelőiig biztosít élelmet Európa számára. Habár fontosnak tartjuk, hogy bemutassuk, milyen módon gyakorolt hatást az emberi kéz a természetre, és elismerjük, hogy kiváló minőségű, megjelenésű és tápanyagtartalmú élelmiszerek jöttek létre, a steril, standardizált mezőgazdaság nem lehet a jövő útja. Ez a kiállítási rész az ősi fajok és fajták kiemelkedő tápanyagértékére és azoknak a természeti világhoz fűződő közvetlen kapcsolatára hívja fel a figyelmet. Ez az eredményes, tartós megoldásokkal kecsegtető módszer a termékek minőségi besorolásán (védjegyek), valamint a szezonális élelmiszerek fogyasztásán alapszik: például télen almát eszünk eper helyett.

A megoldás inkább egy életforma, mint birtoklási vágynak való behódolás. A látogatás végén a közösségi életforma fontosságára helyeződik a hangsúly. A régi falusi, illetve vidéki társadalmak nagy fontosságot tulajdonítottak az egymással való szolidaritásnak az élet nehézségeivel való szembenézés, illetve a generációk közötti megértés céljából. Manapság, amint sokunk az egyéni vágyait és boldogulását helyezi előtérbe, vissza kell, hogy találjunk a közösségekbe, vagy fel kell, hogy újra építsük azokat. A kiállítás minden része az egyén felelősségét és tetteinek fontosságát sugallja. Ugyanakkor azt is szeretnénk megértetni, az ifjúsággal, hogy minden összefügg, és bármilyen problémát csak annak teljes összefüggésében lehet megoldani, vagyis csak széleskörű gondolkodás vezethet egyéni és helyi problémák megoldásához: Gondolkodj globálisan, cselekedj helyben! Ugyanakkor a területi szolidaritás is fontos, és a megfelelő közszolgáltatások működtetésével elkerülhetjük a vidéki lakosság elszigetelődését és a falvak elnéptelenedését.

Utóirat

A kiállítás rendezői tisztában vannak azzal, hogy a vidéki örökség és a falusi hagyományok felelevenítése nem adhat választ bolygónk minden problémájára. Ez a megközelítés az iparilag fejlett országokból indult el, miközben a világ népességének háromnegyede a fent említett tartós mezőgazdasági technikák alkalmazása ellenére krónikus alultápláltságtól szenved.

**VIDÉKI ÖRÖKSÉG ÉS FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS
INNOVÁCIÓ, INSPIRÁCIÓ ÉS TECHNOLÓGIA**

[Sv] Trampa ; Rör på påkarna [Fr] Bouge ! [Ma] Mozogj, amikor csak teheted!

MOVE

[Sv] Tänk efter ; Reflektera [Fr] Réfléchis ! [Ma] Gondold végig! (Végy számításba több tényezőt, mielőtt döntést hozol)

THINK OVER

15120 minutes

Film shots, rectangles of paper and list of shots

This work consists of 378 videos and of 378 rectangles of paper. Each rectangle of blue-green paper is the legend of the video. It is the physical inscription of the moment when the film took place in the general procedure. It is a fragment of the 15120 minutes. Each shot is a video of 40 minutes. This work, in gestation for many years, actually took form in April 2001 when Ph Klarsfeld purchased a professional Sony movie camera.

As a child, Ph Klarsfeld had often observed on a Hairdresser's mirror, there where the eye lingers a long while, a postcard with a view of Brittany. It remained engraved in his imagination as a subconscious archetype. On this point the author recalls the unbelievable strength "of a poor little ordinary picture". His project consisted in rendering through still shots the mobility of passing time, of the elements, of light and shade, the "accidents" which cross the image like those mosquitoes in shot 4281 – 4320. Time is central in this approach which gives priority to meditation, where palpable boredom becomes a treasure in a fleeting world of vibration. The jubilation of austerity may be read in these multiple shots which offer in silence the throbbing of the world. Ph Klarsfeld travelled, often alone, sometimes with his partner, to places near to nowhere, the very limits. He is attracted to those places where there is very little trace of man. He shares, when filming, the life-style of the inhabitants with happiness and simplicity, complicity and harmony. He himself becomes an element of the landscape. His long halts for filming compel him to a form of immobility, of immersion and of impregnation in a natural universe, almost the primordial world. He passes and he captures the air, the wind, the dwarf birch trees and wild cotton, the moving marshlands and mists, the pink icy waters. He knows that these moments will never come back, that he keeps there, in his professional Sony camera, all the glory and the richness of the living.

15120 minutes

Plans, rectangles de papier et liste de plans

Cette œuvre est composée de 378 vidéos et de 378 rectangles de papier. Chaque rectangle de papier vert-bleu est le cartel de la vidéo. C'est l'inscription physique du moment où s'est déroulé le film dans le processus général. C'est un fragment des 15120 minutes. Chaque plan est une vidéo de 40 minutes. Ce travail, en gestation depuis de nombreuses années, a réellement pris forme en avril 2001 avec l'achat par Ph Klarsfeld d'un caméscope de marque Sony professionnel.

Ph Klarsfeld a observé, dans le salon de coiffure où il se rendait enfant, sur un miroir, là où l'œil se pose longtemps, une carte postale d'une vue de Bretagne. Elle est restée gravée comme un archétype dans son imaginaire. L'auteur rappelle à ce sujet la force incroyable "d'une pauvre petite image toute simple". Son projet consiste à rendre par des plans fixes la mobilité du temps qui passe, des éléments, de la lumière et de ses ombres, des aléas qui traversent l'image comme ces moustiques dans le plan 4281-4320. Le temps est central dans cette approche qui privilégie la méditation, l'ennui palpable comme une richesse dans un monde de l'éphémère et de la trépidation. La jubilation de l'austérité se lit dans ces multiples plans qui offrent en silence une pulsation du monde. Ph Klarsfeld s'est rendu, souvent seul, parfois accompagné de sa compagne, dans des lieux proches de nulle part, des extrêmes. Ses pôles d'attraction sont là où l'empreinte de l'homme sur l'espace est moindre. Il partage, lors de ses prises de vues, le mode de vie des habitants avec bonheur et simplicité, complicité et harmonie. Il devient lui-même un élément du paysage. Ses grandes pauses pour les prises de vue l'obligent à une forme d'immobilisme, d'immersion et d'imprégnation dans l'univers naturel presque encore primordial. Il capte l'air, le vent, les bouleaux nains et les cotons sauvages, les marais et les brumes mobiles, les eaux glacées et roses. Il sait que ces moments ne reviendront plus jamais, qu'il garde là, dans son caméscope Sony professionnel, toute la gloire et la richesse du vivant.

15120 minuter

Filmsekvenser, pappersrektanglar och lista över scener

Verket består av 378 videor och 378 pappersrektanglar. Varje rektangel i blågrönt papper har en motsvarighet i en video. Den är den fysiska inskriptionen av ögonblicket när videon tog sin form i den generella processen. Den är ett fragment av de 15 120 minuterna. Varje tagning är en video på 40 minuter. Verket, som tog flera år att förlösa, fick sitt fysiska uttryck i april 2001 när Ph Klarsfeld skaffade sig en professionell Sony filmkamera.

Som barn hade Ph Klarsfeld blick ofta dröjt sig kvar på frisörens spegel, där ett vykort med ett motiv från Bretagne var fastsatt. Bilden fanns för alltid ingraverad i hans fantasi som en undermedveten arketyper. Här påminner sig textförfattaren om den ofattbara styrkan "i ett helt vanligt fotografi". Hans projekt bestod av att genom stillbilder tolka rörelsen i tidens flykt, av elementen, av ljus och skugga, de "tillfälligheter" som går över bilden som myggorna i scenerna 4 281-4 320. Tiden är av central betydelse i detta angreppssätt där det rent meditativa prioriteras, där vardagstristessen kan uppskattas som en gåva i en värld av galopperande jäkt och stress. En hyllning till vardagens enkelhet kan läsas in i dessa scener som lågmält förmedlar det pulserande livet på jorden. Ph. Klarsfeld reste, oftast ensam, men ibland med sin partner, till de yttersta gränserna, bortom allt. Han attraherades av de ställen där människan lämnat så få spår som möjligt. Under filmandet delar han befolkningens livsstil med glädje och enkelhet, delaktighet och harmoni. Han blir själv en del av landskapet. Hans långvariga uppehåll för filmandet tvingar honom till en form av orörlighet, till ett uppgående i och en befruktning av ett naturens universum, som i ett ursprungstillstånd. Han finns där och fångar luften, vinden, dvärgbjörkarna och den vildväxande bomullen, de gungande myrarna och diset, de bleka kalla vattnen. Han vet att dessa ögonblick aldrig kommer åter, att han, i sin professionella Sony-kamera, har fångat hela rikedomerna och härligheten av det levande.

Időtartam: 15120 perc

Rövid filmek, papírlapok, és egy filmjegyzék

Jelen munka 378 videót és 378 papírlapot tartalmaz. Minden egyes kézzel festett téglalap alakú papír egy videót jelez. A 15120 perc töredékeként azt a pillanatot örökíti meg, amikor a film készítése folyamat elindult. Minden jelenet egy 40 perces videónak felel meg és a munka amely sokáig érlelődött Klarsfeld fejében akkor vált valósággá, amikor 2001 áprilisában a művész egy professzionális Sony filmfelvételhez jutott.

Gyerekként, a fodrász székében ülve sokszor elmerengett a tükörben visszaverődő bretagnei tájképet ábrázoló képeslapon. Akép, mint egy tudatalatti ábrázolat örökre bevésszódott emlékezetébe fényes bizonyítékkal szolgálva afelől, hogy akár egy egyszerű, átlagos fénykép, vagy képeslap is hihetetlen emlékeformáló erővel bír. A művész elhatározta, hogy munkáiban állóképek sokasága által érzékelteti a múlt idő mozgását, az időjárás változásait, a fény és árnyék játékát, illetve azokat az eseményeket, melyek úgy cikáznak át az agyon, mint a szúnyogok a 4281-4320-as jelenetekben. Az idő központi helyet foglal el ebben a művészi perspektívában. Klarsfeld művészetében a meditativ gondolkodás részesül előnyben, és még a kézzelfogható unalom is értékessé válik a szüntelenül változó, vibráló világgal összevetve. A képek azt az egyszerűséget és dísztelenséget ünneplik, melyben a mai világ rohanó embere megnyugvást lelhet. Ph Klarsfeld gyakran utazott egyedül, vagy volt, amikor társa is elkísérte Isten háta mögötti helyekre, gyakorlatilag a semmi közepére. Szeretett elmenni a lehető legtávolabbra, olyan helyekre, ahol a madár sem jár. Amikor az itt élő emberek életét filmezi, akkor részesévé válik örömeiknek, egyszerű életfelfogásuknak, beépül társadalmukba, és keresi a saját lelki békéjét. A táj részévé válva sok időt tölt el elmezással, szinte megállítja az időt, elmerül a természeti világban mintegy visszamenve az idők kezdetéig. Munkáiban érezhető a szél zúgása, a levegő fuvallata, a törpe nyírfa és a gyapot fehérsége, a mocsár felett lebegő köd illata, és a rózsaszínűen csillogó jeges víz villanása. Mivel teljesen tisztában van azzal, hogy ezek az értékes pillanatok soha vissza nem hozhatóak, ezért kamerája lencséje az élet minden örömének és kincsének tárházává válik.

|

How did this all happen?

Hur kunde det gå så här ?

Comment en est-on arrivé là ?

Hogyan történt mindez ? Hogyan jutottunk idáig ?

FLASHBACK

*“Comes July,
sickle in hand”*

*“When July begins,
sharpen your scythe.”*

— French sayings.

“Så kommer juli, skäran i hand”

“Tidigt i juli, slipa din lie”

— Franska talessätt.

*“En juillet,
faucille au poignet”*

*“Quand juillet commencera,
ta faux affûtera”*

— Dictons français.

„Július sarlóval köszönt”

„Ha eljő július élesítsd kaszád”

— Francia szólások.

[En] Harvest sickle (wrought iron, wood), mark Calarot, around 1900 • Grass scythe (iron, wood) around 1900 [Sv] Skördeskära (järnsmide, trä), märket Calarot, ca 1900 • Slätterlie (järn, trä), ca 1900. [Fr] Faucille à moissonner (fer forgé, bois), marque Calarot, vers 1900 • Faux à herbe (fer, bois), vers 1900 [Ma] Arató sarló (kovácsolt vas, fa), Calarot jeggyel ellátva, 1900 körül • Kasza (vas, fa), 1900 körül. [PLACE OF PRESERVATION, SIZE, PRESERVATION NUMBER] France, Cher, Sury en Vaux 42 x 32 x 2.2 cm MuCEM 1962.143.29 • France, Puy de Dôme, Charbonnières les Vieilles 151 x 72 cm MuCEM 1965.5.3.

Mechanization

"There were only three things so inseparable from Illés Kreiszegg, the lone Swabian peasant of Arács village as the stick seed getting caught in his loosely hanging slacks when he laid down in the field on a hot summer afternoon. Firstly, although he was named Kreiszegg, since the Hungarian peasant had trouble with a strange sounding name like this, every one mispronounced or distorted his name to sound as Keszeg (bream). The other special feature was his forefinger bent into a question mark, a curious reminder of an earlier work accident during which he lost three fingers of his left hand when it got caught in the threshing belt. Although his forefinger was saved it shrank into a question mark. His huge, dirty, brown forefinger was a living question mark and just like Keszeg it constantly posed minuscule, detailed, trivial questions to torture those around it."

László Cholnoky, *Dreams of hopeless old men*, 1919.

Mekanisering

"Illés Kreiszegg var den enda schwabbonde i byn Arács och tre saker gjorde hans karaktär lika fast som de gullfrön som satt på hans blåa byxor när han lade sig ned på marken heta sommareftermiddagar. Det första var att alla kallade honom för "Keszeg" (fiskarten stör) trots att han egentligen hette "Kreiszegg", men de ungerska bönderna kunde inte uttala detta namn. Det andra karakteristiska draget var hans pekfinger, som var format som ett frågetecken. Tröskverkets remmar sargade hans vänstra hand en gång och tre av hans fingrar slets bort från leden, men pekfingeret satt kvar och krympte till formen av ett frågetecken. Keszegs stora smutsiga bruna pekfinger frågade alltid, och liksom Keszeg själv plågade det förstås alla runtomkring med dumma, triviala frågor."

László Cholnoky, *Hopplösa gamlingars dröm*, 1919.

La mécanisation

"Pour désigner Illés Kreiszegg, paysan solitaire de Swabie, du village Arács, il y avait trois choses aussi fusionnelles que le sont les graines sauvages s'agrippant à son pantalon quand il s'allongeait dans les champs les chaudes après-midi d'été. Premièrement, bien qu'il se nommait Kreiszegg, les paysans hongrois avaient du mal à prononcer un nom si étrange, et tout le monde le prononçait mal ou le transformait en Keszeg (la brème). L'autre trait particulier était son index courbé en point d'interrogation, souvenir curieux d'un ancien accident de travail où il avait perdu trois doigts à la main gauche prise dans la courroie d'une batteuse. Quoique sauvé, son index s'était rétréci en point d'interrogation. Son immense index, sale et brûlé, était un point d'interrogation vivant et tout comme Keszeg, il posait constamment des questions minuscules et triviales, pour torturer son entourage."

László Cholnoky, *Rêves de vieillards sans espoir*, 1919,

Gépesítés

„Kreiszegg Illéshez, Arács falu egyetlen sváb parasztjához három jellegzetesség tapadt oly erősen, mint bő kék bugyogójához a koldustetű, ha forró nyári délutánokon a szérű mellett leheveredett a pusztai földre. Először az, hogy bár Kreiszegg volt a neve, mindenki Keszegnek hívta, mert a magyar paraszt nem tudta másképp kimondani a nevét. Második jellegzetesség a kérdőjel alakú mutatóujja volt. A cséplőgép szíja tépte szét egyszer a bal tenyerét, három ujját többől leszakította, a mutatóujja megmaradt, de összezsugorodott és olyan alakot öltött, mint a kérdőjel. Keszeg piszkos, nagy, barna mutatóujja mindig kérdezett és persze, mint Keszeg részlet, oktalan és buta kérdésekkel gyötört a nagy mindenségben mindent és mindenkit akihez hozzáférhetett."

Cholnoky László, *Reménytelen öregemberek álma*, 1919.

[En] Threshing band, 14/08/1942, Kide. In the Hungarian villages, the threshing machine was the first most often used agricultural implement in the second half of the nineteenth century. [Sv] Threshing band, 14/08/1942, Kide. I de ungerska byarna var tröskverket det första mest spridda jordbruksredskapet under 1800 talets andra hälft. [Fr] Groupe de batteurs, 14/08/1942, Kide. Dans les villages hongrois, la batteuse fut le premier instrument agricole le plus utilisé dans la seconde moitié du XIXe siècle. [Ma] Cséplőbanda, 13/08/1942, Kide. A magyar falvakban a cséplőgépek terjedt el először a legszélesebb körben, a 19. század második felében. [PLACE OF PRESERVATION, PRESERVATION NUMBER] Szabadtéri Néprajzi Múzeum, MNÉA F 4704

Sweden, country of forests

Sweden is to a great extent marked by the forests. More than 55% of the country's area is covered with forests. There is a total domination of coniferous forests and major areas of continuously spread deciduous forests are found only in the southern parts of the country. The forests also mark people's relationship with nature and many artists have influenced and strengthened this feeling through poems, music and paintings. Many of us have strong childhood memories of John Bauer's fairy tale illustrations showing dark, bewitching forests. The painter Richard Berg explained in an article in 1900 why he returned to Sweden from Italy, "Never could I paint a stone pine with the same love I would paint a pine-tree, never a classic line with the same warmth and deep sincerity with which I would render one of the Nordic most barren and coarse mountains ridges".

The forest has also had its evident part in folklore where it has been populated with trolls, fairies, wood-spirits and other mysterious beings, all of them to some extent part of people's everyday life right down to the beginning of the 20th century. For those living and working in rural areas, especially in the northern parts of the country, the forest has been a condition for their existence and the economic basis of it. The forest was an important resource, a source of energy as well as of pasture, hunting, fishing and berry-picking and as building material for houses and enclosures.

La Suède, pays de forêts

La Suède est caractérisée, dans une large mesure, par la forêt qui couvre plus de 55 % de la surface du pays. Les confères sont dominants. On ne trouve les forêts continues de feuillus que dans le sud de la Suède. La forêt marque aussi la relation entre les gens et la nature. Beaucoup d'artistes ont influencé et renforcé ce sentiment de la nature grâce à la poésie, la musique ou encore la peinture. Nous sommes nombreux à avoir gardé de vifs souvenirs d'enfance des forêts obscures et mystérieuses à travers les illustrations de John Bauer faites pour les contes de fées. Dans un article datant de 1900, le peintre Richard Berg explique pourquoi il a quitté l'Italie pour la Suède : "je ne pourrais jamais dépeindre un pin parasol avec le même amour qu'un pin nordique, jamais la ligne classique avec la même ardeur profonde que celle ressentie pour les montagnes les plus arides et les plus rudes."

La forêt a aussi un rôle important dans le folklore ; elle est peuplée de trolls, sorcières, génies des bois, et autres êtres, tous faisant partie de la vie des gens jusqu'au début du 20e siècle. Pour ceux qui ont vécu et travaillé à la campagne, surtout dans les parties septentrionales, la forêt a été la condition nécessaire et suffisante de leur existence. C'était une ressource importante, source d'énergie mais aussi de pâturage, de chasse, de pêche, de cueillette de baies sauvages. La forêt est aussi pourvoyeuse de matériels de construction pour les maisons et les enclos.

Skogslandet Sverige

Skogen präglar i hög grad Sverige, mer än 55% av landets yta täcks av skog. Barrskogen är helt dominerande och det är endast i landets södra delar som det finns större sammanhängande lövskogar. Skogen präglar också människornas förhållande till naturen och många konstnärer har påverkat och förstärkt denna känsla genom dikter, musik och målningar. Vi är många som har starka barndomsminnen från John Bauers sagoillustrationer med de mörka, trolska skogarna. Konstnären Richard Bergh har i en artikel från 1900 förklarat varför han återvände till Sverige från Italien "...aldrig skulle jag kunna måla en pinje med samma kärlek som en fura, aldrig den klassiska linjen med samma värme och innerlighet, med vilken jag skulle tolka en av nordens kargaste, raggigaste bergåsar."

Skogen har även haft sin givna roll i folklolistiken, där den befolkats av troll, skogsrån, vittor och andra väsen som i någon mån var en del av folkets vardag ända in på 1900-talet. För de människor som levt och verkat på landsbygden, framför allt i de nordligare delarna av landet, har skogen varit en förutsättning för den ekonomiska basen i deras tillvaro. Skogen var en viktig resurs både som energikälla och betesmark, för jakt och fiske och som byggnadsmaterial till hus och hägnader.

Svédország az erdők vidéke

Az erdő jelentős tényezője Svédországnak, az ország felszínének több, mint 55%-át borítja. A tűlevelű erdő egyértelműen dominál, és csak az ország déli részein fordul elő nagyobb összefüggő lombos erdő. Az erdő meghatározza az emberek természetéhez való viszonyát. Ezt az érzést számos művész befolyásolta és erősítette a költészet, a zene és a festészet által. Sokakban ma is élénken élnek még a gyermekkori emlékek John Bauer sötét és varázslatos erdőket megleleveníttető meseillusztrációról. Richard Bergh, a festő, egy 1900-ból való cikkében a következőképpen magyarázza visszatértét Svédországba Olaszországból "... sosem tudnék megfesteni egy mandulafenyőt ugyan azzal a szeretettel, mint egy erdeifenyőt, a klasszikus vonalat ugyanazzal a melegséggel és bensőséggel, mellyel tolmácsolnám az észak legzordabb, legbozontosabb hegygerincét."

Az erdőnek megvan a maga szerepe a folklórban is. Erdei manók, csábító tündérek és más lények népesítik be, melyek valamilyen formában az emberek hétköznapijához tartoztak még az 1900-as évekbe menően is. Az emberek számára, akik a falvakban éltek és dolgoztak – főképpen az ország északi területein – az erdő létük elengedhetetlen feltétele és gazdasági alapja volt. Szerepe egyaránt fontos volt mint energia- és élelemforrás: a vadászat, halászat és erdei bogyók gyűjtése, valamint a házakhoz és kerítésekhez szükséges építőanyag kinyerése által.

[En] The charcoal burners forest. Photo from 1986 in Färila, Hälsingland. Charcoal burning has existed for centuries, but had a boom during World War II when cars were producer gas driven. [Sv] I kolareskogen. Fotot taget 1986 i Färila, Hälsingland. Kolning har förekommit under århundraden, men fick ett uppsving under andra världskriget när bilarna drevs på gengas. [Fr] Charbonniers. Photo de 1986 à Färila, Hälsingland. Les charbonniers ont existé pendant des siècles, mais ont connu un plein essor pendant la Seconde Guerre Mondiale quand les voitures fonctionnaient au gaz. [Ma] A szénégető erdő. A fotó 1986-ban Färilában, Hälsinglandban készült. Évszázadokon keresztül folyt szénégetés, de a második világháború alatt, amikor az autók generátorgáz meghajtásúak voltak, különösen gyakori lett. [PLACE OF PRESERVATION] Ljusdalsbygdens Museum.

*From the tool to the machine:
“The substitution of the tool
by the machine snatches man
from the natural world and puts
him in a new one, the technical
world.”*

*Vergez and Huisman,
Lessons of philosophy,
Nathan, Paris, 1990.*

*Från verktyg till maskiner:
“När verktygen ersattes av
maskiner rycktes människan bort
från den naturliga världen och
placerades i en ny, den tekniska
världen.”*

*Vergez and Huisman,
Lektioner i filosofi,
Nathan, Paris, 1990.*

*De l'outil à la machine :
“C'est la substitution de la
machine à l'outil qui va arracher
l'homme au milieu naturel pour
l'introduire dans un nouveau
milieu, le milieu technique.”*

*Vergez and Huisman,
Cours de philosophie
Nathan, Paris, 1990.*

*Az egyszerű szerszámoktól a
gépekig:
„Amikor a gép a szerszám helyére
lép, az embert kitepi a természetes
világból és egy új, idegen
technikai világba repíti”*

*Vergez and Huisman,
Filozófiai értekezések,
Nathan, Paris, 1990.*

[En] Plough (small scale model iron), around 1860. [Sv] Plog (småskalig modell järn), ca 1860. [Fr] Charrue (modèle réduit fer), vers 1860. [Ma] Eke (kis méretű modell vas), 1860 körül. [PLACE OF PRESERVATION, SIZE, PRESERVATION NUMBER] France, Oise, Liancourt 53,9x15,4x27,4 cm MuCEM 1990.6.3.

“With steam engines and electricity, the world’s insomnia began.”

*Guglielmo Ferrero,
Discourse for the deaf,
Sagittaire Editions, 1924.*

“Med ångmaskiner och elektricitet började världens sömnlöshet.”

*Guglielmo Ferrero,
Föredrag för de döva
Sagittaire Editions, 1924.*

“Avec les machines à vapeur et avec l’électricité, l’insomnie du monde a commencé.”

*Guglielmo Ferrero,
Discours aux sourds
éditions du Sagittaire, 1924.*

„A gőzgép és az elektromos áram örök álmatlanságra ítélte az emberiséget.”

*Guglielmo Ferrero,
Értekezés siketeknek
Sagittaire kiadás, 1924.*

[En] Steam machine (miniature copier, brass, wood) around 1900. [Sv] Ångmaskin (miniatur koppar, mässing, trä). [Fr] Machine à vapeur (miniature cuivre, laiton, bois) vers 1900. [Ma] Gőzgép (kicsinyített mása réz, bronz, fa), 1900 körül. [PLACE OF PRESERVATION, SIZE, PRESERVATION NUMBER] France, Hauts de Seine, Colombes 224,7 x 50 x 55,5 cm MuCEM 1994.20.1.1 3.

Rural Exodus

"The tribulations of Gyűrűfű, the fast depopulation of the village was ironically due to the good community spirit of the inhabitants. After a few families moved away, the process could not be stopped. In 1961 an elementary school and dormitory was established in the neighbouring Ibafa and the Gyűrűfű school along with its famous belfry originally established in 1830 closed its doors forcing the children to walk 6 kms everyday to the new school. Some families moved away because they did not want their children to go to dormitory. In the 1960's no new building permits were established and following the implementation of the National Community Development Strategy all villages of the area were categorized as functionless. (...) In 1976 the nearby railroad lines were eliminated and the headquarters of the agricultural cooperative were relocated even further to Szentlászló. (...) The first wave of the rural exodus started in 1968. Although the area was famous for its animal husbandry, due to damage caused by the regular incursion of wild animals agricultural production could not take root. When the farmers dedicated to animal breeding could not produce wheat and grains on 50% of the fields as warranted by the plans of the command economy Gyűrűfű's fate was sealed. Amidst tears and disbelief the old Aunt Örzse of the Huri Szabó family was the last to leave the village behind for good."

www.gyurufu.info.

Avfolkning av landsbygd

"Orsaken till Gyűrűfűs nedgång, till dess otroligt snabba avfolkning, var att befolkningen bildade ett enhetligt och välfungerande samhälle. Det räckte med några familjers flytt för att starta "lavinan". År 1961 grundades grundskolan med tillhörande internat i den närliggande byn Ibafa. I Gyűrűfű stängdes den år 1830 startade skolan, som var sammanbyggd med klocktornet, och barnen tvingades därmed gå sex kilometer varje dag till den nya skolan. Det fanns familjer som flyttade på grund av att de inte ville lämna sina små barn på internatet. På 1960-talet gavs inga byggnadslov. År 1971 vid genomförandet av det nationella byggprogrammet, klassades alla byar i trakten som icke funktionella. (...) År 1976 togs den närliggande järnvägen bort och ännu längre bort, till byn Szentlászló, flyttades centret för lantbrukskooperativet. (...) Från trakten omkring Gyűrűfű, som var berömd för sin boskapsuppfödning, men som inte var särskilt lämplig för jordbruk på grund av vilda djur som orsakade skador, inleddes den första avfolkningsvågen år 1968. Enligt en förordning skulle 50% av arealen användas för odling av spannmål. Denna omöjliga uppgift gav nådastöten till de bönder som var födda till att sköta boskap och hängivna denna uppgift. Tant Örzse från familjen Huri Szabó, var den sista som lämnade byn och hon slutade aldrig gråta över att hon hade tvingats lämna sitt hem."

www.gyurufu.info.

L'exode rural

"Les tribulations de Gyurufu et la dépopulation rapide du village étaient provoquées ironiquement par l'excellent esprit de communauté des habitants. Après le départ de quelques familles, le processus ne pouvait pas être arrêté. En 1961, une école élémentaire avec pensionnat fut établie dans le voisinage d'Ibafa et l'école de Gyurufu, créée en 1830 et célèbre pour son beffroi, a dû fermer ses portes, obligeant les enfants à marcher six kilomètres chaque jour pour se rendre à la nouvelle école. Quelques familles sont parties parce qu'elles ne voulaient pas envoyer leurs enfants en pensionnat. Dans les années 1960, aucun permis de construire n'est autorisé et après la mise en application de la stratégie nationale pour le développement des communautés, tous les villages de la région sont classés comme inutiles. (...) En 1976, les voies ferrées du voisinage sont supprimées et le siège social de la coopérative agricole est, de surcroît, transféré à Szentlászló. (...) La première vague de l'exode rural a commencé en 1968. Bien que la région ait été célèbre pour ses élevages, la production agricole ne pouvait se maintenir à cause des dégâts provoqués par les animaux sauvages. Quand les fermiers se consacraient à l'élevage des animaux, ils ne pouvaient produire le blé et les céréales que sur 50 % des terres, comme le dictaient les plans de l'économie planifiée. Alors, le sort de Gyurufu a été scellé. Avec des larmes et un sentiment d'incrédulité la vieille Tante Örzse de la famille Huri Szabó fut la dernière à quitter le village pour de bon."

www.gyurufu.info.

A falvak elnéptelenedése

„Gyűrűfű kálváriája, rendkívül gyors elnéptelenedése annak volt köszönhető, hogy a lakosság egységes, jó közösséget alkotott. Elég volt néhány családnak elköltöznie, hogy meginduljon a „lavina”. 1961-ben a közeli Ibafán létrehozták az általános iskolát és kollégiumot. A Gyűrűfűn 1830-tól működő, haranglábbal egybeépített iskolát felszámolták, a gyűrűfűi gyerekeket a 6 km-re lévő, gyalogosan megközelíthető iskolába kényszerítették. Volt család, aki azért költözött el, mert nem akarta kisgyerekeit kollégiumba adni. A '60-as években már nem adtak ki új építési engedélyeket. 1971-ben pedig az Országos Településhálózat-fejlesztési Konceptió bevezetésekor a környék valamennyi községét szerepkör nélküli kategóriába sorolták. (...) 1976-ban megszüntették a közeli vasútvonalat, és még messzebbre –Szentlászlóra helyezték a TSZ központot. (...) Az állattartásáról híres, vadkár miatt szántóföldi kultúrák termesztésére nem túlzottan alkalmas vidékről 1968-ban indult meg az első elköltözési hullám. A tervutasítás szerint 50 %-ban gabonát kellett volna termeszteni a területen. E lehetetlennek tűnő feladat megadta a kegyelemdőfést az állataiknak élő, és e téren kiváló gazdáknak. A falut utolsóként elhagyó Huri Szabóék Örzse nénije még az utolsó percben is sírdogált, nem akarta elhagyni otthonát."

www.gyurufu.info.

[En] Alone, 17/02/1994, Lajosmizse. In the past two hundred years the village population has been continuously getting older and an increasing number of villages have died out throughout Europe. [Sv] Ensam, 17/02/1994, Lajosmizse. Under de senaste tvåhundra åren har byarnas befolkning åldrats kontinuerligt och allt fler mindre bosättningar har försvunnit inom Europa. [Fr] Seule, 17/02/1994, Lajosmizse. Depuis deux cents ans, la population du village a continuellement vieilli et un nombre croissant de villages est mort à travers l'Europe. [Ma] Egyedül a tanyák között, 16/02/1994, Lajosmizse. Az elmúlt kétszáz évben a falvak lakossága folyamatosan öregedik, így egyre nagyobb számban halnak ki a kisebb települések Európában. [PLACE OF PRESERVATION] Magyar Távíratok Iroda.

Rural Exodus

At several various times Sweden has known major migrations of people moving from the rural areas into urban areas. The last big depopulation of the rural areas took place during some decades from the end of the 1950s. This was described by the photographer and author Sune Jonsson in his book, *Bilder från den stora flyttningen, Pictures from the rural exodus*, from which the photos and the text were taken.

"A clearing area came streaming down a mountain towards the five homesteads like the incandescent lava of rationalism. Four homesteads had already been abandoned. It was as if people had left in panic. (...) They had realized that oblivion was to be endless. Perhaps their intention was not to let it rummage about in the other house as it wanted. The kitchen and the room had been plugged up with hay so it could not get in. Maybe it is Karlsson, however, who has not yet been scared away and who is carrying on his own private war against oblivion. But oblivion has already won. By putting its foot on the underground store-room and trampling down the roof. And by knocking out the kitchen windows. And by knocking in the porch-door. And by sitting down at the table. The hay is getting rotten in the damp of spring. When you kick the walls the rats panic-rustle in the rotting crop. A broken cover of a sewing machine sticks up among the endless depression."

Translation from Swedish: Monika Sjögren.

L'exode rural

À plusieurs reprises, la Suède a vu de grands déplacements des habitants de la campagne vers les régions urbaines. La dernière grande mutation a eu lieu pendant quelques décennies à partir de la fin des années 1950. Sune Jonsson, photographe et écrivain, raconte cela dans son livre *Bilder från den stora flyttningen, Images du grand démenagement*, d'où les photos et le texte ont été extraits.

"Une coupe claire qui descendait d'une montagne coulait vers les cinq maisons telle la lave incandescente du rationalisme. Quatre des maisons avaient déjà été abandonnées. On aurait dit un départ en catastrophe. (...) On avait compris que l'oubli serait infini. Peut-être avait-on eu l'intention de ne pas le laisser fouiller l'autre maison comme il voudrait. On avait bouché la cuisine et la chambrette avec du foin pour qu'il ne puisse y pénétrer. Mais c'est peut-être Karlsson que la peur n'a pas encore chassé qui mène ainsi sa propre guerre personnelle contre l'oubli. Mais l'oubli l'a déjà gagnée. Il a mis le pied sur la cave de terre et en a écrasé le toit. A cassé les vitres des fenêtres de la cuisine. Et puis a enfoncé la porte de l'entrée. Et puis s'est mis à table. Le foin pourrit dans l'humidité du printemps. Des coups de pied donnés dans le mur font fuir les rats affolés dans la récolte pourrissante. Le capot brisé d'une machine à coudre s'élève au milieu de ce malaise infini."

Traduction du suédois : Monika Sjögren.

Avfolkning av landsbygd

Sverige har vid flera olika tider haft stora folkflyttningar från landsbygden till urbana områden. Den sista stora avfolkningen skedde under några årtionden från slutet av 1950-talet. Detta har fotografen och författaren Sune Jonsson skildrat i sin bok *Bilder från den stora flyttningen*, där fotografierna och texten är hämtade.

"Ett kalhygge kom rinnande ner från ett berg mot de fem gårdarna likt rationalismens vitglödande lava. Fyra gårdar hade redan övergivits. Det var som om man farit iväg i panik. (...) Man hade förstått att glömskan skulle bli oändlig. Man hade kanske tänkt sig att den inte skulle få rumstera om i det andra huset som den ville. Man hade proppat igen köket och kammaren med hö för att den inte skulle ta sig in. Fast kanske är det Karlsson som ännu inte blivit ivägskrämd som på detta sätt för sitt eget privatkrig mot glömskan. Men den har redan vunnit. Satt foten på jordkällaren och trampat in taket. Och slagit ut köksfönstren. Och slagit in farstudörren. Och satt sig till bords. Höet ruttnar i vårfukten. Då man sparkar i väggarna panikprasslar råttorna i den ruttnande grödan. En sönderbruten symaskinshuv sticker upp ur den oändliga beklämningen."

A falvak elnéptelenedése

Svédország több alkalommal is tanúja volt számottevő népcsoportok falvakból városi területekre való áramlásának. A legutóbbi jelentős áramlás az 1950-es éveket követő évtizedek alatt zajlott le. Ezt örökítette meg Sune Jonsson, fotográfus és író Képek a nagy költözésről című könyvében, amelyből az itt bemutatott képek és szövegek is származnak.

„Egy irtás ereszkedik le a hegyről az öt tanya felé, áradva, mint a racionalizálás fehéren izzó lávája. Négy tanya már elnéptelenedett. Mintha pánikszerűen menekültek volna el lakosai. (...) Az emberek belátták, hogy a feledés vég nélküli lesz. Talán azt gondolták, hogy a másik házat nem fogja felforgatni kénye-kedve szerint. Teletömték a konyhát és a szobát szalmával, hogy ne tudjon behatolni. Talán Karlsson az, ki még továbbra is marad, s e-módon folytatja saját háborúját a feledés ellen. De az már győzött. Rálépett a jégveremre és beszakította a tetejét. És kiütötte a konyha ablakát. És bezúzta a kunyhó ajtaját. És letelepedett az asztalhoz. A szalma rothad a tavaszi nedvességben. Ha megrugdossák a falakat, kétségbeesetten rohagnak a patkányok a rothadó terményben. A végtelen szorongásból egy széttört varrógépház magasodik ki.”

[En] Valdemar Johansson's house in Mötingselberg, Västerbotten, February 1964. The rapid rural exodus of the inland in northern Sweden was partly directed by government policies. [Sv] Valdemar Johanssons hus i Mötingsel, Västerbotten, februari 1964. Den snabba avfolkningen av Norrlands inland styrdes till stor del från regeringskansliet [Fr] Maison de Valdemar Johansson à Mötingselberg, Västerbotten, février 1964. L'exode rural rapide dans la partie septentrionale de la Suède a été en partie dirigé par la politique gouvernementale. [Ma] Valdemar Johanssons háza Mötingselben, Västerbottenban, 1964 februárjában. Norrland belső területeinek gyors elnéptelenedését nagyrészt kormányhivatalból irányították. [PLACE OF PRESERVATION] Västerbottens Museum.

II

How are we reacting?

Hur reagerar vi ?

Comment a t-on réagi ?

Milyen válaszlépések történtek ?

KEEP YOUR EYES OPEN

*“A drum drum
no longer quite round
full of holes
bottom worn out
reddish and brown
rusted to the bone
petrol level worn away (...)
too old to be thrown out
(...)”*

Michel Besnier, Fatrasies, 1995.

*“Ett oljefat
ej längre helt runt
fullt av hål
och med utsliten botten
rödaktigt och brunt
helt genomrostat
nivåmarkering bortnött (...)
för gammalt för att kastas
(...)”*

Michel Besnier, Fatrasies, 1995.

*“Un bidon bidon
plus tout à fait rond
percé bien percé
presque plus de fond
rougeâtre et marron
jusqu'à l'os rouillé
marque d'essence effacée (...)
trop vieux pour être jeté
(...)”*

Michel Besnier, Fatrasies, 1995.

*„Egy hordó. Amely többé már
nem kerek, egy lukas hordó,
amelynek az alja kopott, vörös
barnás színben játszó, rozsdá-
ette, elhalványult mértékvonalú,
törött bordájú, már kidobni sem
érdemes, de arra sem hogy gyíkok
leljenek otthonra benne, és ez már
magában is könnyfakasztó.”*

Michel Besnier, Fatrasies, 1995.

[En] Total's drum (metal), around 2000, acquisition campaign about water 2006 2008. [Sv] Oljefat Total (metall), ca 2000, accessionskampanj kring vatten 2006 2008. [Fr] Bidon Total (métal), vers 2000, campagne d'acquisition sur l'eau 2006 2008. [Ma] Tartály Total felirattal (fém), 2000 körül, tárggyűjtési akció a víz témájában, 2006 2008. [PLACE OF PRESERVATION, SIZE, PRESERVATION NUMBER] Surfrider Association 52x38 cm MuCEM 2006.55.33

TOTAL

River control

Soon all will be gone as the crawfish from the Tisza. Before the Great Flood of Szeged there were so many of them that they almost lost their value. (...)

By now, all these have passed. Those hungering crawfish, a delicacy for those who like it, spend dear money to get it brought down from Vas County. What happened to it, where did it go? No one can give you an answer. Perhaps the increased traffic on the river banks after the Great Flood drove them away from their erstwhile quiet and tranquil homes as pick and shovel men carrying dirt, and cement, and throwing concrete and heavy stones into the river fatally disturbed the water world. The roar of iron monsters ripped through the silence and years passed until the din subsided and the old ramparts gave way to the stone bank and the old pontoon's place was taken by the iron-framed building.

Thus the crawfish could not recognize their remodelled home and swam away. People along the River Tisza are disappearing the same way as the crawfish did, and only the ships remained, those wide, black, slow-moving boats floating lazily in the river just like the fur collar on the white sheepskin waistcoat.

István Tömörkény, *At the edge of the water: Working days along the River Tisza*, 1916.

Flodreglering

"Så småningom skall dessa också försvinna som kräftorna från Tisza. Det fanns så många av dem innan den stora översvämningen i Szeged att de nästan förlorade sitt värde. (...)

Idag är allt detta över, och den som är sugen på kräftor – vilken delikatess (för den som uppskattar dem) – får hämta dem dyrt från länet Vas. Vart tog de vägen, varför försvann de – finns det ingen som vet. Kanske var det den bullriga trafiken på stranden efter översvämningen som skrämde bort dem från deras stilla och lugna hem. Människorna rörde upp vattnet och dess invånare genom att forsla jord och fylla ut Tisza med cement, betong och tunga stenar. Stranden bullrade av järnmonster och det tog flera år innan detta oljud försvann och vallarna ersattes av stenstrandslutningar och den gamla pontonen av en järnkonstruktion.

Kräftorna kände inte igen sitt nystilade hem utan samlade ihop sig och flyttade. Tiszas gamla invånare minskade i antal och minskar även idag; enbart båtarna finns kvar, de svarta, breda och tröga båtar, som smyger sig tätt intill den ljusa floden som fårpålsbrämet på den vita skinnjackan."

István Tömörkény, *Vid vattnet : Arbete och dagar vid Tiszas strand*, 1916.

Le contrôle de la rivière

"Bientôt toutes les écrevisses auront disparu de la Tisza. Avant les Grandes Inondations de Szeged il y en avait tellement, qu'elles avaient presque perdu leur valeur. (...)

À ce jour, tout cela est du passé. Ceux qui rêvent d'écrevisses, un mets délicat pour certains, dépensent beaucoup d'argent pour les faire venir de Vas County. Qu'est-ce qui s'est passé ? où sont-elles parties ? Personne n'est capable de le dire. Peut-être le trafic accru sur les rives après la Grande Inondation (Flot) les a chassés de leur habitat calme et tranquille d'autrefois ou encore des cantonniers qui transportaient de la terre et du ciment, jetant à l'eau du béton et des grosses pierres, ont fatalement perturbé le monde aquatique. Le fracas des monstres de fer déchire le silence et des années ont passé avant le retour du calme, les vieux remparts ont été remplacés par des murets de pierre et l'emplacement du vieux ponton est occupé par une construction métallique.

Les écrevisses ne reconnaissent plus leur biotope remodelé et se sont éloignées. Les êtres humains, comme les écrevisses, sont entraînés à disparaître le long de la Rivière Tisza ; seules les péniches sont restées, larges, noires et lentes flottant paresseusement sur la rivière tout comme le col de fourrure qui se détache sur le gilet blanc en peau de mouton ".

István Tömörkény, *Au bord de l'eau : jours de travail le long de la Rivière Tisza*, 1916.

Folyószabályozás

„Persze lassacskán ezek is elfogynak, mint elfogyott a Tiszából a rák. A szegedi nagyvíz előtt tömérdek volt, annyi, hogy szinte elveszett az értéke. (...)

Ma mindez elmúlt, s aki rákra éhes, pedig finom eledel (annak, aki szereti) Vas megyéből hozhatja drága pénzen. Hova tűnt, miért vészett ki magja, nem tudja senki sem megmondani. Talán a nagyvíz után következett zajos parti forgalom kergette el az addig csendes, nyugodt helyeikről. Mert az emberek felzavarták a vizek lakóit régi helyükről. Mindenütt pilótáztak, földet hordtak, cementet, betont és mázsás köveket szórtak a Tiszába. Vasgépek zaja zúgott végig a parton, s évek teltek el, amíg ez a láрма megszűnt, s a régi földsáncok helyét elfoglalta a kőpart s a régi hajóhidét a vasból épület.

A rákok nem ismertek az új köntösben a régi otthonra, felszedték a sátorfájukat, s elmentek. A Tisza régi lakói így fogytak, s fogynak most is, csak a hajók maradtak meg, a fekete, széles, lomha hajók, amelyek úgy fekszenek a szőke folyó oldalában, mint a fehér ködmönön a báránybőr prémje.

Tömörkény István, *A víz szélén, Munkán és napok a Tisza partján*, 1916.

[En] Flood threatens dwellings, 1940, Felső Tiszavidék. Due to the methodical modifications of the flow of river Tisza in the mid 19th century more than a hundred windings were cut off, decreasing the length of the river by 40%. [Sv] Översvänningshotade hus, 1940, Felső Tiszavidék. Genom den organiserade flodregleringen av Tisza som påbörjades vid 1800 talets mitt, rätades fler än hundra kurvor ut och därmed förkortades flodens längd med 40%. [Fr] Habitations menacées d'inondations, 1940, Felső Tiszavidék. En raison des modifications méthodiques du cours de la rivière Tisza au milieu du XIXe siècle, plus d'une centaine de méandres furent coupés, diminuant la longueur de la rivière de 40 %. [Ma] Folyószabályozás, A megáradt folyó lakóházakat veszélyeztet, 1940. Felső Tiszavidék, A 19. század közepén a Tiszán megkezdett tervszerű folyószabályozás következtében több mint száz kanyarulatot vágta át, ezzel 40% kal csökkent a folyó hossza. [PLACE OF PRESERVATION] Néprajzi Múzeum, Budapest.

Rädda Ljusnan

Save the River Ljusnan

Tell me who owns the burning fire,
And the blowing wind passing by?
And who owns the running river?
Mr. Wallenberg or you and I?
Debate is on,
It is about water - kilowatt that is!
Life and death of the Ljusnan river.
Is it for people with money to decide
and to change nature and environment?

Text and music by Cecilia Bruce.

Rädda Ljusnan

En visa om Ljusnan

Säg, vem äger elden som brinner,
och vinden, som blåser förbi?
Och vem äger Ljusnan, som rinner?
Herr Wallenberg, säj, eller vi?
Nu rullar debatten,
som handlar om vatten – alltså kilowatten!
Ska Ljusnan leva eller dö?
Ska dom som har pengar bestämma
och ändra natur och miljö?

Text och musik Cecilia Bruce.

Rädda Ljusnan

Sauvons le Ljusnan

Dites, à qui est le feu qui brûle,
et le vent qui souffle en passant ?
Et à qui est le fleuve qui coule ?
A M. Wallenberg, ou bien à nous ?
Voilà le débat qui se déroule,
question d'eau - c'est-à-dire de kilowatt
Le Ljusnan, va-t-il vivre ou mourir ?
Est-ce à ceux qui ont de l'argent de décider
et de transformer notre nature et notre environnement ?

Paroles et musique de Cecilia Bruce.

Ének a Ljusnanról

Mentsük meg a Ljusnant!

Mondd, ki birtokolja a lobogó tüzet,
és a szelet, mely körülöttünk süvít?
És ki birtokolja az áradó Ljusnant?
Mondd, Wallenberg Úr vagy mi?
Most folyik a vita a vízről, azaz a kilowattokról!
Éljen vagy vesszen a Ljusnan?
Dönthet kinek pénze van, s megváltoztathatja a természetet és a
környezetet?

Zene és szöveg: Cecilia Bruce.

[En] Demonstrators in Ljusdal, Hälsingland, 1970's. The movement Save the river Ljusnan continued for more than 15 years. The activists won the battle. [Sv] Demonstrationståg i Ljusdal, Hälsingland, 1970 tal. Rädda Ljusnan pågick i över 15 år. Aktivisterna vann kampen. [Fr] Manifestants à Ljusdal, Hälsingland, années 1970. Le mouvement "Sauvez la rivière Ljusnan" a duré pendant plus de 15 ans. Les activistes ont gagné le combat. [Ma] Tüntetés Ljusdalban, Hälsinglandban az 1970 es években. A Mentsük meg a Ljusnant nevű mozgalom több, mint 15 éven keresztül zajlott, majd végül az aktivisták győelmével zárult. [PLACE OF PRESERVATION] Ljusdalsposten.

Hela Sverige ska
Leva

Vi ~~är~~
AMMERÅN

ÄR ETT ARV TILL
VÅRA BARN

INSPIRER

ATT DÖDA
AMMERÅN

ÄR ATT RIVA EN
UNDOMSGÅRD

DEMOKRATI

III

Always more

Mycket vill ha mer

Toujours plus

Mindig többet

LESS IS MORE

*“The handle of the axe turns
against the forest that it comes
from.”*

*Aramaic proverb, Ahiqar,
6th century B.C.*

*“Yxskaftet vänds emot den skog
det kommer ifrån.”*

Arameiskt ordspråk, Ahiqar, 500-talet f Kr.

*“Le manche de la hache
se retourne contre la forêt
d’où il vient”*

*Proverbe araméen, Ahiqar,
VIème siècle avant J. C.*

*„A balta nyele saját szülője
ellen fordul, amikor az erdő fáit
kivágja.”*

Arámi közmondás, Ahiqar, i.e. 6. sz.

[En] Square axe of lengthwise saw man (steel, wood), mark Coudert Étienne, around 1860. • Master key saw (iron, wood), around 1900. [Sv] Bila för skrädning av timmer (stål, trä), märket Coudert Étienne, ca 1860. • Sågblad (järn, trä), ca 1900. [Fr] Hache à équarrir de scieur de long (acier, bois), marque Coudert Étienne, vers 1860. • Scie passe partout (fer, bois), vers 1900. [Ma] Fejsze és keresztvágó fűrészlap (acél, fa), Coudert Étienne jeggyel ellátva, 1860 körül. [PLACE OF PRESERVATION, SIZE, PRESERVATION NUMBER] France, Puy de Dôme, Vienne Par Ambert 81 x 21.8 cm MuCEM 1965.6.48 • France, Puy de Dôme, Charbonnières les Vieilles 162 x 7 cm MuCEM 1965.5.2.

*“Already the fires are almost out ;
And silence reigns in these
inhuman wastelands.”*

*Voltaire,
Octavius and The Young Pompey or
The Triumvirat,
tragedy, Act IV, scene 2, Paris, 1767.*

*“Redan har elden nästan slocknat;
Och tystnaden härskar i dessa
omänskliga ödemarker.”*

*Voltaire,
Octavius och Den unge Pompejus eller
Triumviratet,
tragedi, Akt IV, scen 2, Paris, 1767.*

*“Déjà les feux sont presque éteints ;
Et le silence règne
en ces lieux inhumains.”*

*Voltaire,
Octave et le Jeune Pompée ou
Le Triumvirat,
tragédie, Acte IV, scène 2, Paris, 1767 .*

*„A tüzek már majdnem kialudtak
és csend honol az embertelen és
kietlen pusztaságon.”*

*Voltaire,
Octavius és a fiatal Pompeius, avagy a
Triumvirátus
dráma, negyedik felvonás, 2. jelenet,
Párizs, 1767.*

[En] Forest fire, Émile Vignes (photography, argentique), around 1947. [Sv] Skogsbrand, Émile Vignes (fotografi, silverbas), ca 1947. [Fr] Incendie de forêt, Émile Vignes (épreuve photographique, argentique), vers 1947. [Ma] Erdőtűz, Émile Vignes (fotográfia) 1947 körül. [PLACE OF PRESERVATION, SIZE, PRESERVATION NUMBER] France, Landes, 6 x 6 cm Écomusée de Marquèze.

Bős-Nagymaros

"No more talk, no more bull
Leave alone our Danube!"

Demonstrators chanting during a protest against the Bős-Nagymaros Dam System on September 12, 1988.

The barrage at Bős-Nagymaros was built to utilize the common section of the Danube between Hungary and Slovakia. Its establishment was put in contract in 1977 by the two countries. Its aim was energy production, the safety of navigability, defence against floods and land development. Its main planned parts were a dam, a channel with a power plant in its centre at Bős and the barrage at Nagymaros. A strong civilian opposition escalated against the building of the power plant system parallel to the changes in the political scene (a transition from socialism to plural democracy) from 1980. A group called Duna Kör (Danube Circle) was formed in 1984 and its members fought against the barrage via illegal newsletters, open discussions and passive protests. Their actions aimed at educating people about possible natural damages. The planned interference would have badly affected the basic flow of the river and also the deposition of the dregs and the level and quality of the water – harming the drinking water of the surrounding areas.

Bős-Nagymaros

"Stop aux bavardages, stop aux conneries
Touche pas à notre Danube ! "

Manifestants scandant ce slogan pendant une manifestation contre le Système du Barrage à Bős-Nagymaros le 12 septembre 1988.

Le barrage de Bős-Nagymaros a été construit pour utiliser la section commune du Danube entre la Hongrie et la Slovaquie. Sa construction a fait l'objet d'un contrat en 1977 entre les deux pays. Ce barrage avait pour objectifs : la production énergétique, la régulation de la navigabilité, la protection contre des inondations et la récupération de terres sur la rivière. Les principaux éléments prévus étaient un barrage, un canal avec une centrale à Bős et un barrage à Nagymaros. Une opposition civile forte s'est manifestée contre la construction de cet ensemble parallèlement aux changements du système politique depuis 1980 (période de transition du socialisme à la démocratie plurielle). Un groupe appelé Duna Kör (cercle de Danube) a été constitué en 1984 et ses membres ont lutté contre le barrage par l'intermédiaire des tracts illégaux, de tribunes libres et de protestations passives. Leurs actions ont visé à instruire les citoyens des risques et des dommages possibles. Le programme initial aurait interféré sur l'écoulement naturel du fleuve et aurait provoqué son dérèglement : le dépôt d'alluvions, le niveau et la qualité de l'eau, celle-ci n'étant plus potable pour les riverains.

Bős-Nagymaros

"Lägg av snacket, lägg av svamlet
och låt Donau flyta i sin egen bädd!"

En av demonstranternas banderoll från 1988 september 12.

Kraftverket vid Bős–Nagymaros planerades för att utnyttja Donaus gemensamma ungerska och slovakiska sträcka på ett kombinerat sätt. Avtalet mellan de två länderna (Ungern och Tjeckoslovakien) skrevs under 1977 gällande byggandet av anläggningen för att säkerställa energiproduktion, farbarhet, översvämningsskydd och regional utveckling. Anläggningens huvudenheter skulle ha varit en fördämning, en tillloppstub med kraftstationen i Bős och en slussstrappa i Nagymaros-regionen. Mot kraftverkets bygge uppstod en bred samhällelig sammanslutning som utvecklade sig under 1980-talet parallellt med Ungerns politiska maktskifte (från socialistiskt enpartisystem till flerpartidemokrati). Den så kallade "Donau cirkeln", en civilorganisation grundad år 1984, kämpade genom illegala nyhetsbrev, offentliga debatter och användning av mänsklig kedja mot kraftverkets tillbyggnad. Protesterna syftades till att informera om de hotande miljöskadorna. Den planerade anläggningen skulle ha grundligt förändrat flodens flödesförhållande och därmed sedimenteringen på botten, grundvattennivån och vattnets kvalitet. Allt detta skulle ha medfört en negativ påverkan på flodens och omgivningens biosfär samt på regionens dricksvattenförråd.

Bős-Nagymaros

„Nem kell a sóder, nem kell a duma,
saját medrében folyjon a Duna!"

(tüntetési rigmus 1988. szeptember 12-éről).

A bős–nagymarosi vízlépcső a Duna magyarországi és szlovákiai közös szakaszának összetett hasznosítására tervezett építmény. A vízlépcső létesítésére 1977-ben kötött a két ország szerződést, célja az energiatermelés, a hajózhatóság biztosítása, az árvízvédelem és területfejlesztés volt. A létesítmény tervezett főbb egységei egy mederzáró duzzasztómű, egy üzemvíz csatorna közepén a bős-i erőművel és Nagymaros térségében a vízlépcső voltak. Az erőmű-rendszer megépítése ellen széles társadalmi összefogás jött létre, amely a magyarországi politikai rendszerváltással (szocialista egypártrendszerből többpárti demokrácia) párhuzamosan bontakozott ki az 1980-as években. Az 1984-ben megalakult Duna Kör civil szervezet illegális hírlevelekben, nyilvános vitákban, élőlánccal küzdött a vízlépcsőrendszer ellen. A tiltakozó akciók célja az emberek felvilágosítása volt a fenyegető környezeti károkról. A tervezett beavatkozás ugyanis a folyó áramlási viszonyait alapvetően megváltoztatta volna, így az üledék lerakódását, a talajvízszintet és a vízminőséget is, amely a folyó és környéke élővilágának, valamint a környék ivóvízkészletének kedvezőtlen átalakulásával járt volna.

[En] Demonstration against the planned Danube Barrage, 26/02/1998, Budapest. The Hungarian Parliament is hidden behind placards of demonstrators protesting against the prospective dam on the Danube at Bős Nagymaros. Damn the Dam! [Sv] Protest mot den planerade fördämningen Bős Nagymaros på Donau, 26/02/1998, Budapest. Det ungerska parlamentet döljs av demonstranternas skyltar: Fördöm fördämningen! [Fr] Manifestation contre le plan du Barrage Danube, 26/02/1998, Budapest. Le Parlement hongrois se dresse derrière les panneaux des manifestants protestant contre le projet de barrage sur le Danube à Bős Nagymaros. Maudit barrage ! [Ma] Tiltakozás a Dunán építendő vízierőmű ellen, 26/02/1998, Budapest. A magyar parlamentet a vízierőmű ellen tüntetők transzparenssei takarják. Gátat a gátnak! [PLACE OF PRESERVATION] Magyar Távirati Iroda.

GÁTAT A GÁTNAK!

[En] Industrial area south of Sundsvall, Västernorrland, around 1920. Two sawmills and three pulp factories are seen in the picture – the same sight that inspired the writer of the text. [Sv] Industriområde söder om Sundsvall, Västernorrland, ca 1920. Två sågverk och tre massafabriker syns på bilden – precis det som författaren såg när han skrev texten. [Fr] Zone industrielle au sud Sundsvall, Västernorrland, vers 1920. Deux scieries

Always More

In *Pyramiden Sverige* (Sweden A Pyramid) 1934, Lubbe Nordström wrote the following rather naive lines of homage to the increasing number of pulp mills. Only a few years later he published one of the most important social reportages of the century – *Lort Sverige* (Dirt(y) Sweden).

“To think that there really is something outside the gates of Stockholm! Have a look, please! Here is roaring life! But how beautiful smoke can be! Common smoke rising belchingly out of factory chimneys. So beautiful that it tickles my heart, pulls my tearbags and itches my poetical guts! Some years ago, in the summer of 1932, I travelled by motorboat from Öregrund up to Ulvöhamn in Ångermanland. Not a smoke! Not a steamer! The quietness of depression lay over the world. Then I realized the beauty of smoke from a factory. Now I drink it with my eyes and my soul. There is a symphony of smokes from factory chimneys, from the chimneys of steamboats, and we get woven into it.”

Always More

I *Pyramiden Sverige* 1934 skrev Lubbe Nordström dessa smått naiva hyllningsrader till de framväxande massafabrikerna utanför Sundsvall. Bara några år senare publicerade han ett av århundradets viktigaste socialreportage – *Lort Sverige*.

“Tänk, att det verkligen finns nånting utanför Stockholms tullar! Var så god och titta! Här är dånande liv. Men! Att rök ska kunna vara så vacker! Vanlig rök, som stiger bolmande ur fabrikksskorstenar. Så vacker, att det kittlar i hjärtat, rycker i tårpåsar och kliar i verstarven! För ett par år sen, sommaren 1932, reste jag motorbåt från Öregrund upp till Ulvöhamn i Ångermanland. Inte en rök! Inte en ångare! Depressionsstillhet över världen. Då förstod jag fabriksrökens skönhet. Nu insuper jag den med ögon och själ. Det är en symfoni av rökar från fabrikksskorstenar, från ångbåttsskorstenar, och i den vävas vi in.”

et trois moulins à papier sont visibles sur la photographie la même vision qui a inspiré l'auteur du texte. [Ma] Ipari terület Sundsvall déli részén, Västernorrland 1920 körül. Két fűrésztelep és három cellulózzgyár látható a képen ugyanez a látvány inspirálta a szerzőt írás közben. [PLACE OF PRESERVATION] Sundsvalls Museum.

Toujours plus

Dans son livre *Pyramiden Sverge* (*La Suède Pyramide*) 1934, Lubbe Nordström écrit ces lignes un peu naïves en hommage aux usines, toujours plus nombreuses, de pâte à papier. Quelques années plus tard, il publie l'un des reportages sociaux les plus importants du siècle, *Lort Sverige* (*Suède Crasse*).

"Pensez qu'il y a vraiment quelque chose en dehors des portes de la ville de Stockholm ! Venez donc regarder ! Il y a une vie qui gronde. Mais voyons ! Que la fumée peut être belle ! Une fumée ordinaire qui monte en grosses bouffées des cheminées d'usines. Mais si belle qu'elle me chatouille le cœur, me fait trembler les glandes lacrymales et me fait démanger le viscère poétique ! Il y a quelques années, en été 1932, je suis monté en bateau à moteur de Öregrund jusqu'à Ulvöhamn en Ångermanland. Aucune fumée ! Aucune vapeur ! Le calme de la dépression reposait sur le monde. Alors j'ai compris la beauté de la fumée d'une usine. Maintenant je l'aspire de mes yeux et de mon âme. Quelle symphonie de fumées qui montent des cheminées d'usines, des cheminées de bateaux à vapeur ! Nous-mêmes y sommes entrelacés comme dans une étoffe."

Mindig többet

A következő kissé naiv dicsérő sorokat Lubbe Nordström 1934-ben írta a növekedő faüzemekről, a *Pyramiden Sverge ben* (Svédország-piramis). Néhány évvel később megjelentette az évszázad egyik legfontosabb szociális riportját, a *Lort Sverige t* (Svédország mocska).

„Képzeljék csak el, hogy valami valóban létezik a stockholmi vámkirendeltségen kívül! Tessék parancsolni és megnézni! Pezseg ott az élet. De hogy a füst ilyen szép lehessen! Egyszerű füst, mely gomolyogva száll fel a gyárkéményekből. Olyan szép, hogy a szívet melengeti, ingerli a könnyzacskókat és versre ösztökéli! Néhány éve, 1932 nyarán, motorcsónakkal utaztam Öregrundból fel Ulvöhamnba, Ångermanlandba. Semmi füst! Sehol egy gőzhajó! Deprimáló nyugalom honolt a világon. Akkor megértettem a gyári füst szépségét. Most szemem és lelkem telítődik vele. A gyárak és a gőzhajók kéményéből valóságos fűstszimfónia tör fel, és lassanként körbefon bennünket."

IV

And if we nurtured a new viewpoint?

Och om vi närde ett annat synsätt ?

Et si on cultivait un nouveau regard ?

És ha új nézőpontot választanánk ?

TAKE TIME

Heritage

"I am he who for a hundred thousand year
Has gazed on what he now sees the first time.
One brief moment and, fulfilled, all time appears
In a hundred thousand forbears' eyes and mine.

I see what they could not for their daily toil,
Killing, kissing as duty dictated,
And they, who have descended into matter,
See what I do not, if truth be stated.

We know of each other like sorrow and joy,
Theirs is the present and mine is the past;
We write a poem, they're holding my pencil
And I feel them and recall them at last."

Attila József, *By the Danube (Passage)*, 1936.
Translated by John Székely.

Arvet

"Jag ser tillbaka genom hundra sekel
en kort minut; då uppenbarar sig
i blixtbelysning det förflutnas helhet
och många tusen släktled ser med mig

Jag ser vad de ej såg, upptagna
med att älska, döda, gräva, karda ull
De ser, när jag nu ska summera
det som gått till förgängelse och mull

Som sorg och glädje hör vi alla samman
Min tid är deras, deras tid är min
När dikten skapas griper de om pennan
tar plats djupt i mitt inre och jag minns."

Attila József, *Vid Donau*, 1936
Översättning: Ove Berglund.
Utgiven i diktsamlingen *En eld som bränner mig*, 2004.

Patrimoine

"Je suis celui qui pendant une centaine de milliers d'années
A contemplé ce qu'il voit maintenant pour la première fois.
Un bref moment et, épanoui, tous les temps apparaissent
Dans les yeux d'une centaine de milliers d'ancêtres et les miens.

Je vois ce qu'ils ne voyaient pas à cause de leur labeur quotidien,
Tuant, embrassant selon les dictats du devoir
Et eux, qui sont retournés à l'état de poussière,
Voient ce que je ne vois pas, si la vérité est dite.

Nous nous connaissons comme tristesse et joie,
À eux le présent et à moi le passé ;
Nous écrivons un poème, ils tiennent mon crayon
Et je sens leur présence et me souviens enfin d'eux."

Attila József, *Au bord du Danube*, 1936.
Traduit par John Székely.

Örökség

„Én úgy vagyok, hogy már száz ezer éve
nézem, amit meglátok hirtelen.
Egy pillanat s kész az idő egésze,
mit száz ezer ős szemlélget velem.

Látom, mit ők nem láttak, mert kapáltak,
öltek, öleltek, tették, ami kell.
S ők látják azt, az anyagba leszálltak,
mit én nem látok, ha vallani kell.

Tudunk egymásról, mint öröm és bánat.
Enyém a múlt és övék a jelen.
Verset írunk - ők fogják ceruzámat
s én érzem őket és emlékezem."

József Attila, *A Dunánál (részlet)*, 1936.

[En] *Father and baby in their home*, 1997, Sugatag. Hungarian photographic artist, Peter Korniss, has a favourite topic, the changing life of the peasants in the 20th century, along with the forms of the continuing survival of country traditions. [Sv] *Far och dotter i deras hem*, 1997, Sugatag. Fotografen Péter Korniss skildrar gärna både förändringarna i böndernas liv under 1900 talet och olika manifestationer av traditionens fortlevnad. [Fr] *Père et enfant chez eux*, 1997, Sugatag. Le photographe artiste hongrois, Peter Korniss, et son sujet préféré, le changement de vie des paysans au XXe siècle, à travers les manifestations de la survivance des traditions rurales. [Ma] *Apa és leánya otthonukban*, 1997, Sugatag. Korniss Péter fotóművész képeinek kedvelt témája a paraszti élet 20. századi változása, a hagyomány továbbélésének formái. [PLACE OF PRESERVATION] Private property.

Hälsingland farms

– a future World Heritage?

"The farmhouses of Hälsingland represent a unique expression of farm architecture springing from the ancient right of farmers to own forest and land and more than a thousand years of agriculture. A relatively limited area of fertile valleys within a forested landscape in northern Sweden contains around two thousand timber farms, many of them substantial constructions with two or three dwelling-houses with attached barns and other outbuildings.

The Hälsingland farms are a hymn to freedom and democracy, a reminder of what can be achieved by industrious people living securely off their own land."

Excerpt from UNESCO's Tentative List; Farms of Hälsingland, Hälsingland countryside.

Hälsingegårdar

– ett nytt världsarv?

"I Hälsingland har de självägande böndernas ekonomiska välbefinnande under mer än ett årtusende skapat en byggnadskultur av hög kvalitet och med ovanligt stora bondgårdar. Inbäddade i det norrländska skogslandskapet finns älvdalar med bördig jordbruksmark, bebyggda med cirka två tusen timmerhus, många av imponerande storlek med två och tre boningshus sammanbyggda med ekonomibyggnader.

Hälsingegårdarna är en hyllning till frihet och demokrati, en påminnelse om vad som kan uppnås av företagsamma människor som lever säkert av sitt jordbruk."

Utdrag ur UNESCOs lista över Världsarvsansökningar, Hälsingegårdar.

Les fermes du Hälsingland

– un patrimoine mondial futur ?

"Les fermes de Hälsingland représentent une expression unique d'architecture agricole, remontant à l'époque des anciens droits des fermiers qui possédaient la forêt et la terre et qui perdure sur plus de mille ans d'agriculture. Un secteur relativement limité, constitué de vallées fertiles dans un paysage boisé au Nord de la Suède, conserve près de deux mille fermes construites en bois. Nombre d'entre elles sont des constructions importantes constituées d'un ensemble de deux ou trois maisons d'habitation, des granges et d'autres dépendances. Les fermes de Hälsingland sont un hymne à la liberté et à la démocratie, un rappel de ce qui peut être réalisé par les populations rurales très attachées à leur terre."

Extrait de la Liste préliminaire de l'UNESCO ; les fermes de Hälsingland, terroir du Hälsingland.

Hälsinglandi tanyák

– a Világörökség új része?

"A hälsinglandi gazdák több, mint ezeréves anyagi jóléte lehetővé tette egy magas színvonalú építkezési kultúra kialakulását, szokatlanul nagy területű tanyák létrejöttével. A norrlandi erdőkbe ágyazva termékeny folyóvölgyek húzódnak, ahol megközelítőleg kétezer rönkház magasodik. Közöttük sok az imponáló nagyságú, két-három lakóházzal és gazdasági épületekkel. A hälsinglandi tanyák a szabadságot és a demokráciát hirdetik, s emlékeztetnek arra, hogy hova juthat egy vállalkozó szellemű ember, aki biztonságban megél saját földjéből."

Szemelvény az UNESCO Világörökség Bizottságához benyújtott pályázatok listájából; Hälsinglandi tanyák.

[En] The farm Karls, Järvsö, and the village of Bondarv are one of the achievements of in the Swedish World Heritage application. One of the oldest farmsteads in Hälsingland. [Sv] Karls, Bondarv, Järvsö med bymiljö är en av de gårdar som ingår i Världsarvsansökan. En av Hälsinglands älderdomligaste gårdsmiljöer, bevarad på ursprunglig plats. [Fr] La ferme Karls, Järvsö, et le village Bondarv qui sont une des réalisations de la Swedish World Heritage. Un des plus beaux corps de ferme du Hälsingland. [Ma] A bondarvi Karls tanya és falusi környezete (Järvsö) részét képezik a Világörökség Bizottságához benyújtott pályázatnak. Ez egyike a legrégebbi, eredeti helyén egészében megőrzött, hälsinglandi tanyáknak.

V

And if we cultivated our garden?

Och om vi odlade vår täppa ?

Et si on cultivait notre jardin ?

És ha művelnénk kertünket ?

↑ [Sv] Ät säsongsmat ; Ät primörer [Fr] Mange les produits de saison ! [Ma] Étkezz az évszaknak megfelelően!

↓ [Sv] Handla lokalt ; Använd närproducerat [Fr] Consomme local ! [Ma] Lehetőség szerint használj helyi terméket!

USE LOCAL

EAT

SEASONAL

“Horse-drawn cabs have been replaced by automobiles, and haywains by trucks; but no invention has replaced man himself.”

*André Duval,
Le Mercenaire (The mercenary)
Quebec novelist, born in 1920.*

“Hästdroskor har ersatts av bilar, höskrindor av lastbilar; men ingen uppfinning har ersatt själva människan.”

*André Duval,
Le Mercenaire
Quebecförfattare, född 1920.*

[En] Shell lorry (toy plastic and metal), around 1970. [Sv] Tankbil Shell (leksaker plast och metall), ca 1970. [Fr] Camion Shell (jouet plastique et métal), vers 1970. [Ma] Shell kamion (játék műanyag és fém), 1970 körül. [SIZE] 45 cm.

*“Les autos ont remplacé les fiacres,
et les camions, les charrettes à
foin ; mais aucune invention n’a
remplacé l’homme lui-même.”*

*André Duval,
Le Mercenaire
Romancier québécois, né en 1920.*

*„Habár a lovas kocsi helyét
elfoglalták az autók, és a
szénásszekér helyébe kamionok
léptek, semmilyen találmány sem
helyettesítheti az embert.”*

*André Duval,
A zsoldoskatona
Quebeci regényíró, született 1920-ban.*

Earthworks

"In a desolate barn at the other end of the village I found some chaff, mixed it with water and clay, even added some cow chips for good measure (...) then I started to plaster. I saw plastering a long time ago, but I never tried it.

As I made the first moves and started to spread the fine yet strangely smelling mud, I sensed an unknown hand under my working palm, a hand which years, even decades ago was lining this old hayloft with mud in a proper and professional fashion. Just like tracing a fossil, my palm was sliding along the negative of the old hand, my palm perfectly fit on the phantom palm and I got goose bumps when I felt its touch. I followed its teaching. Before that I asked my neighbours, but my true teacher was the palm who performed the same job. I never had such a deep learning experience, and it made me ecstatic and careful at the same time. I resolved to follow the teaching of the old hand. My hand was guided by his and this gave me priceless and unforgettable knowledge about the task at hand and life in general as well"

Péter Nádas, *Yearbook*, 1989.

Jordarkitektur

"I ett övergivet stall i byns andra ände hittade jag halm som jag blandade med vatten och lera och tillsatte även lite kogödsel som bindningsmaterial. (...) sedan började jag mura. För länge sedan såg jag hur detta gjordes men själv har jag aldrig provat på.

När jag gjorde de första rörelserna och bredde leran som doftade väl men ändå främmande, kände jag under min hand den okända handen som för årtal eller decennier sedan hade murat denna hövind väl och professionellt. Som på ett forntida fynd gled min handflata på avtrycket av hans hand. Min handflata fogade sig till hans och känslan av denna gamla hand gav mig gåshud. Jag följde den. Tidigare hade jag förhört mina grannar om hur detta murbruk gjordes men det var han som lärde mig, han som före mig hade uppfört muren. Jag har aldrig fått gåvan av en så innerlig och djup upplevelse av lärande. Detta gjorde mig lycklig och försiktig. Jag ville bära mig åt så som han skulle ha gjort det. Med min handflata fullföljde jag hans instruktioner och detta blev min kunskap om hantverket och därmed om livet själv."

Péter Nádas, *Årsbok*, 1989.

Les travaux en terre

"Dans une grange abandonnée à l'autre bout du village j'ai trouvé de la menue paille, je l'ai mélangé avec de l'eau et de l'argile, ajoutant même un peu de bouse de vache pour la bonne mesure (...) Puis j'ai commencé à plâtrer. J'ai vu faire le plâtrage il y a longtemps, mais je ne l'ai jamais essayé.

Tout en faisant les premiers gestes et étalant la boue fine à l'odeur étrange, j'ai senti une main inconnue en dessous de ma paume, une main qui, il y a des années, voire des décennies plâtrait ce vieux grenier avec la boue de manière soignée et professionnelle. Tout comme l'empreinte d'un vieux fossile, ma paume glissait le long de la vieille main, ma paume s'ajustait parfaitement à la paume fantôme et j'ai eu la chaire de poule quand j'ai senti son contact. J'ai suivi son enseignement. Auparavant, j'avais demandé aux voisins, mais mon vrai professeur était la paume qui a exécuté la même tâche. Je n'avais jamais eu une expérience pédagogique aussi profonde. Elle m'a rendu extatique et prudent à la fois. J'ai décidé de suivre l'enseignement de la vieille main. Ma main était guidée par la sienne et ceci m'a donné un savoir inestimable et inoubliable à propos de la tâche à effectuer et plus largement la vie en général ".

Péter Nádas, *Annuaire*, 1989.

Földépítészet

„Afalumásikvégén, egyelhagyott pajtábantaláltam pelyvát, összekevertem vízzel és agyaggal, tettem bele tehéntrágyát is ragasztóanyagként. (...) aztán nekiláttam a tapasztásnak. Láttam már tapasztást, régen, de soha nem csináltam.

Amint megtettem az első mozdulatokat, s kenni kezdtem a tenyeremmel a finom, de idegen illatú sarat, a tenyerem csúszása alatt éreztem meg azt az ismeretlen kezet, amely ezt a szénapadlást évekkel, évtizedekkel ezelőtt rendszeren és szakszerűen fölsarazta. Miként egy őskori lelet. Csúszott a tenyerem a tenyerének negatívján. Tenyerem párnája tenyerének helyére illeszkedett. Libabőrös lettem e régvolt tenyérpárna érzékelésétől. Mentem utána. Előtte még a szomszédaimat faggattam, miként kell csinálni, de tőle tanultam meg, aki előttem megcsinálta. A tanulásnak ilyen mélységesen mély élményével még soha nem ajándékozott meg a sors. Boldog lettem tőle és elővigyázatos. Azon voltam, hogy úgy tegyem a dolgom, amiként ő is tenné. A tenyeremmel tettem eleget annak az útmutatásnak, amit a tenyerével adott, és ez lett a műveletről, s ezáltal az életéről való tudásom."

Nádas Péter, *Évkönyv*, 1989.

[En] Construction of earthen wall, around 1940, Pakod. Because of environmental problems, the ever growing population and the need for cheap, energy efficient flats many have started again to look into the possibilities and prerequisites of traditional ground construction. [Sv] Konstruktion av jordkällare, omkring 1940, Pakod. Olika miljöproblem såsom befolkningsexplosionen och det följande behovet av mängder av billiga och energisnåla bostäder utgjorde grund för undersökningar i hela världen för att klarlägga den traditionella jordarkitekturens möjligheter och förutsättningar. [Fr] Construction d'un mur en terre, autour de 1940, Pakod. En raison des problèmes environnementaux, de la population toujours croissante et du besoin d'appartements bon marché et économes en énergie, certaines personnes ont commencé à réexaminer les possibilités de construire des maisons en terre. [Ma] Szőlőhegyi földpince építése, 1940 körül, Pakod. A környezeti problémák előtérbe kerülésével, a népességgrobbanás és a tömeges, olcsó, energiatakarékos lakásépítési igény miatt a világ több helyén kezdtek el vizsgálni a hagyományos földépítéssel újbóli alkalmazásának lehetőségeit, feltételeit.

The log-house

"Traditional popular architecture has many qualities different from architecture of our own time. Several of those qualities are appreciated today. They can be described in terms of human proportions, irregular lines, material and colours close to nature and slow gradual changes. They can also be described as a special form of dense physique, authenticity and presence of the past.

Why then have we not been able to build new houses and communities that have those qualities? When we try, the results are neither popular nor traditional."

Finn Werne, *Böndernas bygge (Peasants' building)*, 1993.

The log-house

"Den traditionella folkliga arkitekturen har många egenskaper som skiljer den från vår egen tids arkitektur. Flera av dessa egenskaper uppskattas idag. De kan beskrivas som mänskliga proportioner, oregelbundna linjer, naturnära material och färger, och som långsamma successiva förändringar. De kan också beskrivas som en särskild form av tät kroppslighet, autenticitet och närvaro av det förflutna.

Varför har vi då inte kunnat bygga nya hus och samhällen som har dessa egenskaper? När vi försöker blir resultaten varken folkliga eller traditionella."

Finn Werne, *Böndernas bygge*, 1993.

La maison de bois

"L'architecture populaire traditionnelle a beaucoup de qualités qui diffèrent de l'architecture de nos jours. Plusieurs de ces qualités sont appréciées aujourd'hui. On peut les décrire en termes de proportions humaines, de lignes irrégulières, de couleurs et matériaux naturels, de changements lents et successifs. On peut aussi les décrire comme forme particulière physique, riche d'authenticité et de présence du passé.

Pourquoi n'avons-nous pas su bâtir de nouvelles maisons et sociétés qui possèdent ces qualités-là ? Lorsque nous essayons, les résultats en sont ni populaires ni traditionnels."

Finn Werne, *Böndernas bygge (Bâtiment des paysans)*, 1993.

Rönkház

„A tradicionális népi építészetet számos tulajdonsága különbözteti meg napjaink építészetétől. E tulajdonságok közül többeket nagyra értékelnek napjainkban. Ilyenek az emberi mértékek, szabálytalan vonalak és természet közeli anyagok és színek alkalmazása, valamint a lassú és fokozatos változás. Úgy is jellemezhetőek ezek, mint egy bizonyos formája a múlt tömör megtestesülésének, hitelességének és jelenlétének.

Miért nem tudunk tehát új házakat és társadalmakat építeni, amelyek ezekkel a tulajdonságokkal rendelkeznek? Amikor megkíséreljük, az eredmény nem lesz se népi, se tradicionális."

Finn Werne, *A parasztok építkezése*, 1993.

[En] Carpentry. The carpenter Daniel Åkerman makes a log cabin. Autumn 2008. [Sv] Timring Timmermannen Daniel Åkerman timrar en stuga. Hösten 2008. [Fr] Charpenterie. Le charpentier Daniel Åkerman fabrique une cabane en bûches. Automne 2008. [Ma] Ácsmunkák. Az ács Daniel Åkerman rönkházat épít. 2008 ősze. [PLACE OF PRESERVATION, YEAR] Ljusdalsbygdens Museum (2008).

Compost

"I only give my plants natural nutrients and you can read about the resulting organic materials on my webpage:

I trained my neighbours not to burn yard waste and all grass, cuttings, and leaves be placed in sacks and put in front of my gate. Then I will put these under my trees showing how the communal waste of civilized man will turn into useful nutrients. (...) My composter has two sections, in one I ferment the gathered organic waste, while in the other I collect it. Plant stems removed during the fall will be placed here as well to make the compost of next year. The hard stems, such as cabbage and artichoke I shred with an axe before putting into the receptacle. Mowed or cut grass counts for the better part of my compost. I use the cut grass to cover the ground. (...) Grass cover for the ground is like clothing for man protecting it from the drenching rain and scorching sun (...) What is banned from my garden? Plastic-based waste goes into the trashcan, while newspapers, glass and plastic bottles should be put in the selective waste containers.

Give my regards to boys, my kisses to girls,
Everyone's favourite buddy, Győző."

<http://kedvescimbor.extra.hu>.

Kompost

"Jag tillför enbart naturliga näringsämnen till mina växter. Så skriver jag på min webbsida om det kommande organiska avfallet:

Jag lärde mina grannar att inte elda upp sitt växtavfall som vanligt, i stället proppa säckar fulla med allt gräs och löv och alla grenar och ställa dessa framför min port. Jag brer ut allt detta under mina träd. Den civiliserade människans kommunala avfall blir därmed nyttig näring. (...) Platsen för komposteringen består av två delar. I den ena halvan samlas det organiska materialet ihop, och i den andra mognar det sammanställda materialet. Här hamnar även de uppdragna stjälkarna på hösten till nästa års sammansättning. Med en yxa brukar jag hacka de hårda stjälkarna av t.ex. kål eller jordärtskocka och lägga dem i små bitar i behållaren. Den största mängden växtavfall som produceras hos mig är slaget gräs, eftersom området som måste mejas är stort. Detta bres ut direkt på marken. (...) Det lagret är för marken vad kläder är för människan; det skyddar mot piskande regn och brännande sol. (...) Vad får inte hamna i min trädgård? Plastavfall måste slängas i soptunnor medan tidningspapper, glas och petflaskor sorteras i speciella containrar!!!

Många hälsningar till er killar och pussar till er tjejer från allas goda vän Győző."

<http://kedvescimbor.extra.hu>.

Le compost

"Je donne à mes plantes uniquement des substances nutritives naturelles et vous pouvez lire tout ce qui concerne les matériaux organiques sur ma page Internet :

J'ai éduqué mes voisins à ne pas brûler les déchets et que toutes les herbes, résidus de taille d'arbres, feuilles soient placés dans des sacs et déposés devant ma porte. Ensuite je les mettrai sous mes arbres pour montrer comment les déchets courants de l'homme civilisé peuvent devenir des substances nutritives utiles. (...) Mon composteur a deux parties. Dans l'une je fais fermenter les déchets organiques recueillis, tandis que dans l'autre je stocke. Les déchets des plantes, ramassés pendant l'automne, seront placés ici aussi pour fabriquer le compost de l'année prochaine. Les tiges dures, comme celles du chou et de l'artichaut, je les découpe avec une hache avant de les mettre dans le réceptacle. L'herbe coupée ou tondue fournit la plus grande partie de mon compost. J'utilise l'herbe coupée pour couvrir la terre. (...) Une couverture d'herbe agit pour la terre comme les vêtements pour l'homme, le protégeant de la pluie perçante et du soleil brûlant. (...) Qu'est-ce qui est banni de mon jardin ? Les déchets à base de plastique vont à la poubelle, tandis que les journaux, les bouteilles en verre et en plastique sont mises dans les conteneurs sélectifs.

Mes salutations aux garçons, mes baisers aux filles,
Le copain préféré de chacun, Gyozo."

<http://kedvescimbor.extra.hu>.

Komposzt

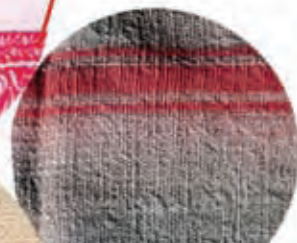
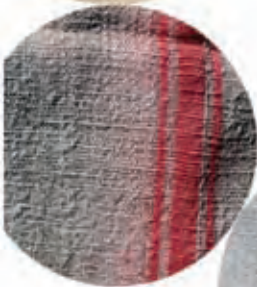
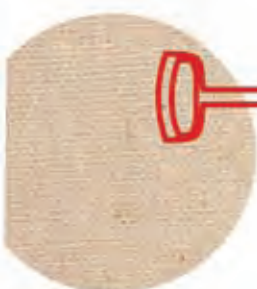
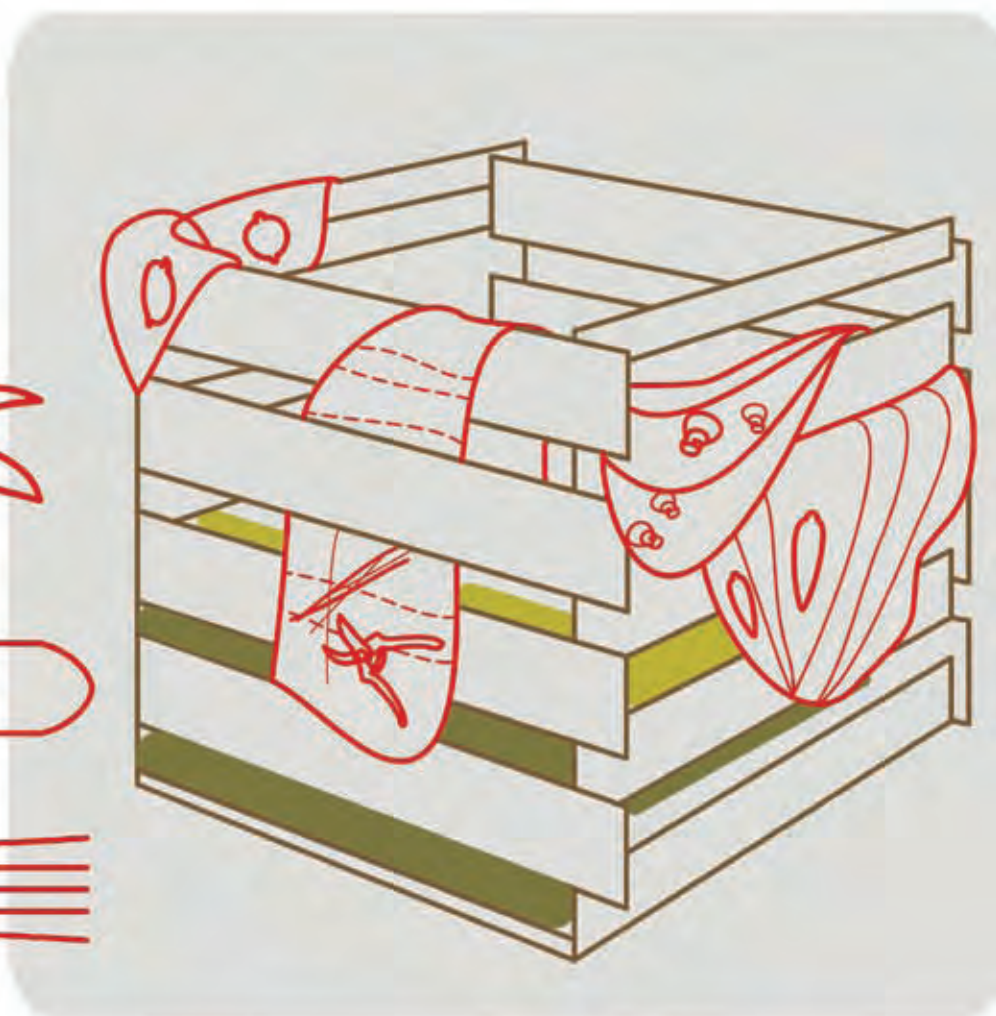
„Én kizárólag csak természetes tápanyaggal táplálom növényeimet. A keletkező szerves anyag " hulladék"-ról írom a honlapomon:

A szomszédokat betanítottam arra, hogy a kertés házaknál szokásos növényégetéssel ne füstöljenek. Tegyük a fűvet, nyesedéket, lombot zsákba és helyezték a kapum elé. Ezt mind a fái alá hordom. Így lesz a civilizált ember kommunális hulladékból hasznos tápanyag. (...) a komposzt készítő hely két részből áll. Egyik felében érik az összerakott szerves anyag, a másik felében gyűlik. Ősszel a földből kihúzott növény szárazak szintén ide kerülnek, a következő évi összerakáshoz. A kemény szárazakat mint pl. a káposztafélék , csicsókaszár stb. baltával összeaprítom és apró állapotban teszem a gyűjtőbe. A legnagyobb mennyiségben keletkező zöldtömeg nálam a fűkaszálék, mivel elég nagy területet kell kaszálnom. Ezzel közvetlenül takarom a talajt. (...) A takarás olyan a talaj számára, mint embernek a ruházat. Óvja az esőveréstől, perzselő naptól. (...) Mi nem kerülhet a kertembe? A műanyag alapú hulladékok szemétként, az újságpapír, üveg termékek PET palackok a szelektív gyűjtőhelyre valók!!!

Fiúkat üdvözl, lányokat puszi,
mindenki kedvescimborája Győző"

<http://kedvescimbor.extra.hu>.

[En] Compost, 2008, Szentendre. One third of domestic waste is organic (cut grass and plants, part of vegetables and fruits, kitchen trash) of which fertilizer can easily be made for our indoor and outdoor plants. [Sv] Compost, 2008, Szentendre. Hushållsavfallets tredje del är organiskt material (klippat gräs, ogrärens, frukt och grönsaksrester från köket) som lätt kan transformeras till gödning för våra trädgårds och inomhusväxter. [Fr] Compost, 2008, Szentendre. Un tiers des déchets domestiques est organique (herbe coupée et plantes, épluchures de fruits et légumes, détrit de cuisine) avec lesquels on peut faire facilement de l'engrais pour les plantes d'intérieur et d'extérieur. [Ma] Komposzt, 2008, Szentendre. A kukába kerülő háztartási hulladéknak az egyharmada olyan szerves anyag (lekaszált fű, kiszedett gyomok, zöldség és gyümölcshulladék), amelyből minden különösebb fáradság nélkül elkészíthető a kerti és szobanövényeink számára egyaránt nélkülözhetetlen trágya. [ARTIST, PLACE OF PRESERVATION] Szakács Nikolett, Szabadtéri Néprajzi Múzeum.

The Ragmats

"A whole lifetime, or at least half of it, a good half of it,
lies on the floor.
And on it one steps and walks.
One ought to be spanked. Stepping and walking
on life itself. What used to be.
The best shirt he put on when he had
nothing to do.
Unworn that stripe appears.
Many aprons weeped in and bleached out.
Some grey working blouses where resin has stuck
which makes one stumble on the mat.
The cloth that used to be on top of the first radio.
Through the lace one heard that the world was on fire.
And still it was beautiful.
The head shawls dented from blood pressure.
The first pair of pyjamas he wore in the haymaking.
The devil only knows if they were not his last ones too.
The cloth on the sofa-top with its stain of grease,
- its stain of sweat, I mean.
The kitchen curtains, new ones every Christmas
are easily identified in the mat.
Everything is there, old times, layer-on-layer garments
and the best clothes.
The confirmation jacket, a little piece,
the lining from the grand waist-coat, the fabric on the sheepskin rug.
And the long underpants,
brown, blue and half-white.
To think all that
being stepped and walked on.
One ought to be spanked.
But the bride's veil lies in the loft in the blue trunk.
Gnawed at by rats, just a little but quite distinguishable."

Nils Eric Sjödin, 1983.

Les tapis de chiffons

"Toute la vie, ou du moins la moitié et un peu plus,
s'étale sur le plancher.
Et dessus On marche et piétine.
Ça mériterait une bonne fessée. Marcher et piétiner
sur la vie même. Sur le passé.
La chemise du dimanche qu'il mettait quand il n'avait
rien à faire.
La raie n'en paraît pas usée.
Beaucoup de tabliers, Imprégnés de pleurs et décolorés.
Des blouses de travail grises où la résine est restée
de façon à nous faire trébucher sur le tapis.
La nappe qu'on avait mise sur la première radio.
A travers la dentelle on écoutait le monde brûler.
Mais elle était quand même belle.
Les foulards de tête Cabossés de pression sanguine.
Le premier pyjama qu'il a porté au fauchage.
Dieu sait si ça ne fut pas aussi le dernier.
Le tissu du couvercle du siège de la cuisine avec la tache de graisse
- la tache de sueur, je veux dire.
Les rideaux de la cuisine, neufs à chaque Noël,
sont faciles à identifier dans le tapis.
Tout y est. Les vieux temps, les vêtements superposés
et les vêtements du dimanche.
La veste de la première Communion, un petit morceau,
la doublure du grand gilet, le tissu sur la couverture en peau de mouton.
Et puis les longs caleçons,
bruns, bleus et à demi blancs.
Imaginer que c'est sur des choses pareilles
qu'on marche et piétine.
Ça mériterait une bonne fessée.
Mais le voile de mariée se trouve au grenier dans le coffre bleu.
Rongée un petit peu par les rats mais tout à fait distinguishable."

Nils Eric Sjödin, 1983.

Trasmattorna

"Hela livet, eller åtminstone halva, och drygt det,
ligger på golvet.
Och på det traskar man och går.
Stryk skulle man ha. Traska och gå
på livet självt. Det som var.
Finskjortan han tog på sig då han ingenting
hade att göra.
Osliten syns den randen.
Många förkläden, ingråtna och urblekta
Några grå arbetsblusar, som kådan sitter kvar i,
så man snubblar på mattan.
Duken som låg ovanpå första radion.
Genom spetsen hörde man att världen brann.
Men vacker var den.
Huvuddukarna buckliga av blodtryck.
Första pyjamasen som han hade på sig i slåttern.
Fan vet om det inte var den sista också.
Sofflockstyget med flottfläcken på
- svetfläcken menar jag.
Köksgardinerna, nya varje jul,
är lätta att känna igen i mattan.
Allting finns där, gamla tider, lager på lagerkläder
och helgdagsplaggen.
Konfirmationskavajen, en liten bit,
fodret ur stovästen, tyget på fårskinnsfällan.
Och de långa kalsongerna,
bruna, blå och halv-vita.
Att tänka sig att det är sådant
man traskar och går på.
Stryk skulle man ha.
Men brudslöjan ligger på loftet.
Rättgnagd litet grand, men alldeles tydlig."

Nils Eric Sjödin, 1983.

Rongyszőnyegek

„Az egész élet, vagy legalább a fele, és még több is, a padlón hever.
És ezen jár-kel az ember.
Verés illette az embert.
Járni-kelni az életen magán.
Azon, ami elmúlt.
A legszebb ingje, amit akkor húzott magára, ha nem volt teendője.
Elnyüvetlennek látszik ez a csík.
A sok kötény, könnyel itatva és megfakulva.
Néhány szürke munkaing, melyekben az enyv benne maradt, hogy az
ember belebotlik a szőnyegbe.
A terítő, mely az első rádiót takarta.
A csipkén keresztül hallottuk, hogy a világ ég.
De mégis szép volt.
A fejkendők hullámosak a vérnyomástól.
Az első pizsama, melyet szérűben viselt.
Az ördög tudja, hogy nem ez volt tán az utolsó is.
A konyhai ülőke huzata a zsírfoltokkal - akarom mondani
izzadságfoltokkal.
A konyhai függönyök - minden karácsonykor újak - könnyen
felismerhetőek a szőnyegben.
Minden ott van, a régi idők, a réteges ruházat meg az ünneplő.
A bérnáló felöltő egy kis darabja, a mellény bélése, a szövet a
birkabőrtakarón, és a hosszú alsógatyák, barna, kék és tört fehér.
Képzeld, ilyeneken jár-kel az ember!
Verés illeti az embert.
A menyasszonyi fátyol azonban, a kék ládában hever a padláson.
Patkányrágott kisé, de teljesen felismerhető."

Nils Eric Sjödin, 1983.

[En] Ragmat from the farm 'Fiens' in Norrkämsta, Ljusdal, Hälsingland. [Sv] Trasmatta från 'Fiens' i Norrkämsta, Ljusdal, Hälsingland. [Fr] Tapis fabriqué à partir de chiffons de la ferme 'Fiens' à Norrkämsta, Ljusdal, Hälsingland. [Ma] Rongyszőnyeg Ljusdalból, Hälsinglandból. [PLACE OF PRESERVATION] Ljusdalsbygdens Museum.

“One thing remains eternally true : limit oneself. To really have need of an object, of few objects, to really love them, to be close to them, to look at them from all angles, to be united with them, that is what makes the poet, the artist, the man.”

*Johann Wolfgang von Goethe ,
Letter to Charlotte de Stein, 22 July 1776,
Stock, 1928.*

“Det finns en evig sanning: var måttfull. Att verkligen ha behov av en sak, av få saker. att verkligen älska dem, att vara nära dem, att se dem från alla håll, att bli en del av dem, det skapar poeten, konstnären, människan.”

*Johann Wolfgang von Goethe
Brev till Charlotte de Stein, 22 juli 1776,
Stock, 1928.*

“Une chose reste éternellement vraie : se limiter. Avoir réellement besoin d'un objet, de peu d'objets, les aimer aussi réellement, s'accrocher à eux, les retourner de tous côtés, être uni à eux, voilà ce qui fait le poète, l'artiste, l'homme.”

*Johann Wolfgang von Goethe
Lettre à Charlotte de Stein, 22 juillet 1776,
Stock, 1928.*

„Egy valami örök igazsága megkérdőjelezhetetlen: ne pazarold el magad. Mi az igazi költő, művész, vagy ember titka? Egy vagy csak egy kevés dologra összpontosít, azokat szereti, azok közelségét keresi, azokat vizsgálja meg több oldalról, és azokkal válik eggyé.”

*Johann Wolfgang von Goethe
Levél Charlotte de Stein-hez, Július 22 1776,
Stock, 1928.*

[En] Waistcoat (patched materials) around 1920. [Sv] Väst (lappade material), ca 1920. [Fr] Gilet (étoffes rapiécées), vers 1920. [Ma] Mellény (textil, foltvarrásos technika), 1920 körül. [PLACE OF PRESERVATION, PRESERVATION NUMBER] France, Landes 49x45 cm Écomusée de Marquèze 2000.3.3.

Aquanauta – folk art and national design

We cannot only recycle energy and resources but intellectual products as well. The designers of the group Aquanauta made something brand new in their 2006 collection called Pure Source: they coupled the motives and forms of Hungarian folk art with modern, astounding material and form combinations.

Its presentation in Covent Garden. London was not only a huge success among lay fashion fans but also among representatives of the local fashion scene. The designers tried to use motives from each of the traditional Hungarian provinces. The final collection not only gave a new character and drive to Hungarian "haute couture" but the clothes re-interpreted such clichés from Hungarian folk art and tourism as the hussar, matyó embroidery or the "Miska-jug".

Aquanauta – art populaire et design national

Nous pouvons non seulement recycler l'énergie et les ressources disponibles mais aussi les produits intellectuels. Les concepteurs du groupe Aquanauta ont créé et innové dans leur collection 2006 appelée "Pure Source": ils ont associé les motifs de l'art populaire hongrois à des tissus modernes dans des combinaisons de formes saisissantes.

La présentation de la collection à Covent Garden à Londres a été un succès énorme parmi les amateurs et les professionnels de la mode. Les créateurs ont essayé d'employer des motifs traditionnels de chacune des provinces hongroises. La collection finale a donné un nouveau caractère et un dynamisme à la "haute couture" hongroise ; les vêtements ont aussi permis la réinterprétation de clichés de l'art populaire et du tourisme hongrois comme le hussard, la broderie matyó ou la cruche "Miska".

Aquanauta

Det är inte bara energi och fysiska tillgångar som kan återbrukas – även intellektuellt kapital kan det. Designergruppen Aquanata (Krisztina Mátrai, Kinga Mosshammer, Bernadett Pallai) genomförde något helt nytt i deras kollektion 2006 som hette Äkta vara: dom länkade samman motiv och former från den ungerska folktraditionen med häpnadsväckande moderna material- och formkombinationer.

Deras presentation i Covent Garden i London blev en enorm succé både bland vanliga modemedvetna och bland folk som arbetar med folklig formgivning. Formgivarna använde sig av motiv från samtliga ungerska provinser. Den slutliga kollektionen gav både en ny innebörd och energi till det ungerska modet och en ny tolkning av olika klichéer av den ungerska folkkonsten. och turismen

Aquanauta

Újrahasznosítani nemcsak energiát, alapanyagot, de szellemi terméket is lehet. A magyar Aquanauta csoport ruhatervezői (Mátrai Krisztina, Mosshammer Kinga, Pallai Bernadett) 2006-os Pure source című kollekciójukban újat alkottak: a magyar népművészet motívumait és formavilágát ötvözték mai, modern, meghökkenítő anyagtársításokkal és formákkal.

A londoni Covent Gardenben is bemutatott show nem csak a laikus divatkedvelő közönség, de a helyi divatszakma képviselői között is nagy sikert aratott. A tervezők Magyarország minden tájegységének képviseltéből igyekeztek mintákat felsorakoztatni. Az összeállt kollekció nemcsak a magyar „haute couture”-nek adott egyediséget és új lendületet, de a ruhadarabok szellemesen újrafogalmazták a magyar népművészetről a turisztikai emléktárgyakban közvetített olyan közhelyeket mint a huszár, a matyó hímzés vagy a Miska-kancsó.

[En] Aquanauta: Jogging. Pure Source Collection, textile with application, 2006. [Se] Aquanata: Jogging. Kollektionen Äkta vara, textil med applikationer, 2006. [Fr] Aquanauta : Jogging. Collection Pure Source, textile avec application, 2006. [Ma] Aquanauta: Szabadidő ruha. Tiszta forrás kollekció, applikált textil, 2006. [PLACE OF PRESERVATION] Budapest.

Fish management

"Mihály's eyes were fixed on the dipping net. The blonde waves of the Tisza carried hundreds of fish into the net and the dipping net came alive with the floundering fish. Mihály was reaching for the excellent, fleshy carps. There were so many that his hands were covered with fish, and he could throw back the smaller ones so they could grow. Some catfish with a large moustache got caught in the net, not to mention some sturgeon, white backed slim sturgeons.

Lord! exclaimed Mihály, what a paprika fish stew I can make from this! Suddenly the image of his wife flashed to his mind with whom he felt happy. Happy as a person can be with someone whom he has only known for a month. He loved his wife, but one thing he could not fully accept, the little woman did not take to fish. How come someone did not like fish? Two foods were considered sacred along the Tisza: mashed wheat after harvest, and paprika fish. These two meals should be seen as principal gifts from God, one represents the seed of the earth, the other the blessings of the waters on the eating table. But it has to be prepared that way too, either in an excellent way or in no way, otherwise it's blasphemy!"

Zsigmond Móricz, *Click Clack*, 1909.

Fiskförvaltning

"Mihály tittade uppmärksamt på fisknätet. Med kraft drev Tiszas vita skum in fiskarna så att nätet fylldes av liv, och Mihály plockade ut hela nävar med magnifika feta karpar. Han bara vadade i dem och för att låta de små växa till sig slängde han tillbaka dem i vattnet. Några malar blev också fångade och rörde sina stora mustascher på ett tillgjort sätt, och till sist fångades en vacker vitryggad, lång och smal stör.

Min skapare! – ropade Mihály – Vilken fiskpaprikas blir inte detta! Och han tänkte på sin lilla fru som han var mycket belåten med efter en månads äktenskap, förutom att hon inte var särskilt förtjust i fisk. Hur kan det vara möjligt att någon inte tycker om fisk! Det finns två heliga rätter i Tiszaregionen; vetegröten efter skörden och fiskgrytan med mycket paprika. Dessa två rätter måste betraktas som Guds viktigaste välgärningar, den ena är jordens, den andra är vattnets välsignelse på bordet. Men de måste tillagas antingen mycket väl eller inte alls, annars begår man ett helgerån."

Zsigmond Móricz, *Klick klack*, 1909.

La pisciculture

"Les yeux de Mihály fixaient le filet de pêche. Les vagues blondes de la Tisza versaient des centaines de poissons dans le filet et celui-ci devenait vivant par les poissons qui s'agitaient. Mihály cherchait à attraper les excellentes carpes charnues. Il y en avait tellement que ses mains étaient couvertes de poisson, et il pouvait rejeter les plus petits pour les laisser grandir. Des poisson-chats à larges moustaches étaient piégés dans le filet, sans parler des fins esturgeons à dos blanc.

Seigneur ! s'esclaffe Mihály, quel ragoût de poisson au paprika je vais faire ! Soudain l'image de sa femme, avec laquelle il est si heureux, a traversé son esprit. Heureux comme une personne peut l'être avec quelqu'un qu'il ne connaît que depuis un mois. Il adorait sa femme, mais il y avait une chose qu'il ne pouvait pas totalement accepter, sa petite femme n'aimait pas le poisson. Comment peut-on ne pas aimer le poisson ? Deux aliments étaient considérés comme sacrés au bord de la Tisza : le blé concassé après la moisson et le poisson au paprika. Ces deux repas devaient être considérés comme des dons de Dieu, l'un représente la graine de la terre, l'autre la bénédiction des eaux, pour la table de tous les jours. Mais cela doit être préparé dans cet esprit aussi, soit avec perfection soit pas du tout, autrement c'est un blasphème !"

Zsigmond Móricz, *Clic Clac*, 1909.

Ártéri gazdálkodás

„Mihály nagy gonddal figyelte a merítőhálót. A Tisza szőke habja csakúgy sodorta bele a halat; egykettőre megelevenedett a háló, s Mihály telel marokkal szedte ki belőle a pompás, kövér potykákat. Csakúgy dúskált bennük, az apraját visszahányta a vízbe, hadd nőjenek. Egy-két harcsa is belekerült a fogságba, s nagy bajuszát módosan meresztgette; utoljára még kecsege is akadt, szép, fehér hátú, karcsú kecsege.

Hő uramisten – kiáltott fel Mihály -, micsoda paprikás lesz ebből! És a kicsi feleségére gondolt, akivel mindenképp meg volt elégedve, már ahogy egy hónap alatt kiismerheti az ember élete társát, de azt sehogy sem szerette, hogy az asszony nemigen kapott a halon. Hogy lehet az, hogy valaki a halat nem szereti! Két szent étel van a Tiszaháton: az aratási búzapép meg a paprikás hal. Ezt a két ételt úgy kell venni, mint az isten fő-fő jótéteményét, egyik a föld magvát, a másik a vizek áldását jelenti az asztalon. De úgy is kell elkészíteni. Vagy nagyon jól, vagy sehogy, különben szentségtörés."

Móricz Zsigmond, *Csitt csatt*, 1909.

[En] The equipment of fishing in the floodplain. Kaláka is a kind of joint/social work, where the members of the community do work for each other based on favour or mutuality. [Sv] Redskap för fiske på översvåmningsområden. Regelbundet omhändertagna rännor är förutsättningen för ett mångfaldigt lantbruk i översvåmningsområden med resurser som hö, olika pilträäd, fruktodling och fiske. [Fr] L'équipement du pêcheur en zone inondée. Kaláka est une sorte de travail social, où les membres d'une communauté travaillent pour la collectivité sur la base de mutualité. [Ma] Gyékénycipő, szigony, haltartó bárka az ártéri halászat kellékei. A rendszeresen gondozott, mélyített és tisztított fok az ártérben sokrétű gazdálkodást tesz lehetővé: széna, gyümölcs, fűzfatermesztést, halászatot. [PLACE OF PRESERVATION, PRESERVATION NUMBERS] Szabadtéri Néprajzi Múzeum, SzNM. 1996.12.05; 2008.81.2; 1978.18.21.

“The sea is (...) the most plentiful Salt mine, since the thirtieth part of this enormous liquid mass is sea salt ; it appears that this salt is quite evenly distributed in the sea, because its maximum proportion is 0,04 and its minimum 0,03.”

*Alexandre Brongniart,
Elementary Treatise on Mineralogy, Vol. I,
printed by Crapelet, Paris, 1807, p. 121.*

“Havet är (...) den ymnigaste saltkällan, eftersom en trettiondel av denna enorma vattenmassa är havssalt; saltet förefaller vara jämt fördelat i haven, ty dess maximala proportioner är 0,04 och dess minimum 0,03.”

*Alexandre Brongniart,
Elementär avhandling om mineralogi, del 1,
tryckt av Crapelet, Paris 1807, s 121.*

“La mer est (...) la mine de sel la plus abondante, puisque la trentième partie de cette énorme masse de liquide est de sel marin ; il paroît que ce sel y est assez également répandu, car le maximum de sa proportion dans cette eau, est de 0,04 et le minimum de 0,03.”

Alexandre Brongniart, Traité élémentaire de Minéralogie, t. I, Imprimerie de Crapelet, Paris, 1807, p. 121.

„A tenger a világ legnagyobb sóbányája, mivel egy harmincada ennek a hatalmas vízmennyiségnek tengeri só. Úgy tűnik, hogy a só egyenletesen oszlik el a tengerben a legnagyobb aránya 0,04 és a legkisebb pedig 0,03.”

*Alexandre Brongniart,
Bevezetés az ásványtanba, Crapelet kiadó,
Párizs, 1807, 121. o.*

[En] Salt box (enameled iron), around 1900. [Sv] Saltbosa (emaljerat järn), ca 1900. [Fr] Boîte à sel (fer émaillé), vers 1900. [Ma] Sótartó (zománcozott vas), 1900 körül. [PLACE OF PRESERVATION, SIZE, PRESERVATION NUMBER] France, Yonne, Venoy 22x14.5 cm MuCEM 1972.116.12.

CASEL

Gustaf Fröding

"The sound of bells trembles, falls and rises,
the sigh of the wind is quiet and rests in peace,
the forest is heavy with evening, sleepy and silent.
Only the calling tune
echoes its way
through the land, around swamps and heaths.

Night is near and sunshine escapes
see the tarn and the mist there is!
The shadow gets longer, tightens and dims,
soon darkness will reign over the forest.

Dark are the pine and the fir-trees asleep,
the murmur from the fall of a mountain brook is muffled.
More distantly the high soprano sounds,
Calling, echoing and losing its way."

Interpretation of an excerpt from *Vallarelåt* (Herd's Tune),
published in the collection of poems called
Gitarr och dragharmonika, 1891.
Interpretation: Monika Sjögren.

Gustaf Fröding

"Bjällklängen dallrar och faller och stiger,
suset är stilla och vilar i ro,
skogen är kvälltung och sömnig och tiger.
Endast den vallande
låten går kallande
fram genom nejden kring myr och mo.

Natten är nära och solskenet rymmer,
ser du på tjärnet, hur töcknet står!
Skuggan förlänges, förtätas och skymmer,
snart över skogarne mörkret rår.

Mörk sover tallen, mörk sover granen,
dovare sorlar en bergsbäck's fall.
Fjärmare klingar den höga sopranen,
vallar och går och går vilse i vall."

Excerpt ur *Vallarelåt* Publicerad i diktsamlingen *Gitarr och dragharmonika*,
1891.

Gustaf Fröding

"Le son des clochettes tremble, tombe et remonte,
le chant du vent s'est calmé et repose en paix.
La forêt est lourde du soir, en sommeil et en silence.
Seul le chant du berger continue son appel,
allant par la contrée, par marais et bruyère.

La nuit approche et le soleil s'enfuit,
vois-tu l'étang où la brume s'est levée !
L'ombre s'allonge, se fait plus dense et nous cache,
Bientôt l'obscurité régnera sur les forêts.

Le pin et le sapin dorment dans le noir,
le murmure d'eau d'un ruisseau se fait plus sourd.
Au lointain le haut soprano résonne,
Appelle et s'éloigne et finit par se perdre."

Interprétation d'un extrait de *Vallarelåt* (Air de berger),
publié dans le recueil intitulé *Gitarr och dragharmonika*, 1891.
Traduction : Monika Sjögren.

Gustaf Fröding

"A csengőszó cseng, halkul és újjáéled,
a susogás elállt és békében pihen,
az erdő fáradt, álmos és hallgató.
Csak a pásztor dala
barangol a vidéken,
hívogatva a láp és pusztaság felett.

Az éj közeleg és tovatűnik a nap,
látod, a tó felett a köd hogy megmarad!
Az árny megnyúlik, sűrűbb lesz és eltakar,
s az erdőt hamarosan sötétség borítja.

Mélyen alszik az erdei- és a lucfenyő,
tompábban csobog egy hegyipatak.
Távolabb cseng a szoprán hangja,
mely vezet és halad, és elvész a legelőn."

Részlet a *Pásztor dalból*, mely 1891-ben jelent meg a *Gítár és a harmónika*
című verseskötetben.

[En] The native bred cattle grazing in the forest. The church of Forsa in the background. Oil on canvas, by Albert Blombergsson in 1848 • Summerfarm Nyvallen. Making butter and washing the pots and pans. Photo from 1910's. [Sv] Lantraserna betar i skogen med Forsa kyrka i bakgrunden. Olja på duk, av Albert Blombergsson 1848 • Fäboden Nyvallen. Smör tillverkning och rengöring av kokkärl. Foto från 1910 talet [Fr] L'élevage naturel des bestiaux broutant dans la forêt. L'église de Forsa à l'arrière plan. Huile sur toile par Albert Blombergsson, 1848. • La ferme d'été Nyvallen. La fabrication du beurre et le nettoyage des pots et des casseroles. Photographie des années 1910. [Ma] Erdő szélén legelő birkák és szarvasmarhák. A háttérben a forsa templom látható. Olaj, vászon, Albert Blombergsson 1848 • A Nyvallen tanyaház. Vajkészítés és a főzőedény elmosása. Fotó 1910 es évek. [PLACE OF PRESERVATION] top Hudiksvalls Museum • bottom Ljusdalsbygdens Museum.

[En] Cheese mould, shape and mould back (iron), about 1950. [Sv] Ostform, välvd botten (järn), ca 1950. [Fr] Moule à fromage, forme et fond de moule (fer), vers 1950. [Ma] Sajtprés (vas), 1950 körül. [PLACE OF PRESERVATION, SIZE, PRESERVATION NUMBER] France, Cantal, Saint Urcize 38x26,5 cm ; 30x26 cm ; 32x5,5 cm MuCEM 1965.51.60.1 2. 1965.51.64.

*“How can you govern a country
where there are 258 varieties
of cheese ?”*

— Charles de Gaulle

*Ernest Mignon,
The words of General de Gaulle,
Fayard, 1962, 154 pp.*

*“Går det att styra ett land som
har 258 olika slags ostar?”*

— Charles de Gaulle

*Ernest Mignon,
General de Gaulles ord,
Fayard, 1962, 154 sidor.*

[En] Milk bucket (tin plate), around 1960. • Milk saddle (wood), around 1930 [Sv] Mjölkkanna (bleckplåt), ca 1960. • Mjölksits (trä), ca 1930. [Fr] Seau à lait (fer blanc), vers 1960. • Selle à traire (bois), vers 1930. [Ma] Fejőedény (bádóg), 1960 körül. • Fejőszék (fa), 1930 körül. [PLACE OF PRESERVATION, SIZE, PRESERVATION NUMBER] France, Aubrac 32,5x30 cm MuCEM 1966.66.198 • France, Ain, Divonne les Bains 27x35 cm MuCEM 1954.52.1.

“Comment voulez-vous gouverner un pays où il existe 258 variétés de fromage ?”

— Charles de Gaulle

Ernest Mignon,
Les mots du général de Gaulle,
Fayard, 1962, 154 pp.

„Hogyan lehet egy olyan országot irányítani, ahol csak sajtból 258 féle van?”

— Charles de Gaulle

Ernest Mignon,
De Gaulle tábornok beszédei,
Fayard, 1962, 154 oldal.

Mangalica, or pig with curly bristles

"Pigs: first we feed them, then they feed us.

Pigs have four feet, their body size is the same as the calf's, of course like a calf, which is not larger than a pig. In summer pigs are driven to pasture by a pig-man or by a swine-herd as called by villagers, or pigs-herd as named by city people. Our pig-man having neither bread nor bacon is enviously watching how his charges munch on the fresh grass.

Pigs tend to be rather lazy as they do not do much anything besides laying and eating, except digging the ground with their snout while jovially grunting. Besides they don't do anything else. Pork or dirty deeds are a result of human activity. But the same applies to acting or behaving like a jackass or like senseless cattle."

Lajos Nagy, *The Pig*, in *Unnatural Natural History*, 1920.

Mangalica, det krullhåriga ungerska svinet

"Människor har nyttjat svinet för föda på det viset att man först låter svinet äta upp sig och sedan blir det uppätet.

Svinet har fyra fötter och är stort som en liten kalv, men då förstås en kalv som inte är större än svinet. På sommaren låter man svinet beta; svinaherden släpper grisarna på bete och tittar avundsjukt på när de med god aptit äter det knapriga gräset medan han själv varken har bröd eller späck.

Svinet är ett mycket lättjefullt djur, som inte gör annat än äter och sover och i bästa fall bökar i jorden samtidigt som det grymtar godlynt. Förutom detta gör svin ingenting. Det är inte svinet utan människan som gör de så kallade svinaktigheterna, och lika ofta får åsnor och kor och andra djur stå för människors dumheter."

Lajos Nagy, *Svinet*, *Den orimliga naturläran*, 1920.

Mangalica, ou le cochon aux soies frisées

"Les cochons : d'abord nous les nourrissons, puis ce sont eux qui nous nourrissent.

Les cochons ont quatre pieds, leur taille est celle-ci d'un veau, bien sûr un veau qui n'est pas plus grand qu'un cochon. En été, les cochons sont conduits au pâturage par un porcher ou par un gardeur de cochons comme disent les villageois, ou un garde de porcs comme disent les citadins. Notre porcher possédant ni pain ni lard, il observe avec envie ses protégés mâchant l'herbe fraîche.

Les cochons ont tendance à être plutôt paresseux ; ils ne font pas grand chose, sauf se coucher et manger, sauf creuser la terre avec leur groin en grognant de façon joviale. À part cela, ils ne font rien d'autre. Le porc comme les coups bas sont le résultat de l'activité humaine. Se comporter comme un idiot ou comme du bétail stupide, c'est la même chose."

Lajos Nagy, *Le cochon* dans *Histoire Naturelle Dénaturé*, 1920.

Mangalica

„A disznót az emberek evésre használják, mégpedig úgy, hogy eleinte őt hagyják enni, azután őt eszik meg.

A disznónak négy lába van, testnagyságára nézve akkora, mint egy kis borjú, persze, mint egy olyan borjú, amely nem nagyobb egy disznónál. Nyáron a disznót legeltetik, a mi úgy történik, hogy a disznópásztor, akit a falusiak kanásznak, a városi iskolások pedig kondásnak neveznek, kihajtja a disznókat a mezőre, s ekkor irigykedve nézi, hogy azok gusztussal eszik a jó friss fűvet, neki pedig se kenyere, se szalonnája.

A disznó igen lusta állat, fekvésen és evésen kívül semmit nem csinál, legfeljebb egy kicsit turkálja az orrával a földet, s ezt a műveletet kedélyes rőfögéssel kíséri. Ezenkívül semmit nem csinál. Az úgynevezett disznóságokat nem ő, hanem az ember követi el. Megjegyezzük itt, hogy ez nemcsak a disznóságokkal van így, hanem a számárságokkal és a marhaságokkal is."

Nagy Lajos, *A disznó*, *Képtelen természetrajz*, 1920.

[En] *How the ham is prepared*, 2008, Kerekegyháza Kunpuszta. People who prefer bio food also like the mangalica products of the Family Rende for its dark, good quality meat and for the fact that it is kept free outside. [Sv] *Att göra skinka*, 2008, Kerekegyháza Kunpuszta. Familjen Rende har frigående mangalicavin. Köttet är av god kvalitet, mörkt och marmorerat och det uppskattas av dem som efterfrågar bioprodukter. [Fr] *La préparation du jambon*, 2008, Kerekegyháza Kunpuszta. Les personnes qui adoptent l'alimentation biologique préfèrent les charcuteries de porc mangalica confectionnées par la famille Rende ; ce cochon noir, élevé en plein air, produit une viande d'excellente qualité. [Ma] *Így készül a sonka*, 2007, Kerekegyháza Kunpuszta. A Rende család szabadon tartja a mangalicákat, ennek köszönhető a jó minőségű, sötét, márványozott hús, amely a bioélelmiszerek kedvelőinek körében is elismerésnek örvend. [PLACE OF PRESERVATION] Szabadtéri Néprajzi Múzeum.

Tätmjolk, fermented milk

"We remember our childhood fermented milk. It was made from whole milk still warm from the cow, unpasteurized, brought home in the warm evenings of summer when its warmth would not go away easily. Then the coffee cup with some fermented milk saved from the breakfast meal. This was mixed with the fresh milk in a vessel. Then it was left to draw in the warm kitchen overnight and then carried to the cool cellar as life began again and morning was growing hot.

We remember the ready-fermented milk with its cream-coloured velvety surface, wrinkled as grand-father's skin and the jelly-like, compact milk underneath, that had to be whipped until its consistency was acceptable and your arm ached. Then it was eaten, always as "bryta" i.e. with bits of broken thin bread, genuine stuff baked on rye and bolted flour-mix, milk and handfuls of bread spice, perhaps with an addition of barley, but just a little not to make the dough short and difficult to roll out."

Stina and Sune Jonsson, *Örtabok (Book of Plants/Herbs)*, 1987.
English translation by Monika Sjögren.

Tätmjolk

"Vi minns barndomens tätmjolk. Den "sattes" på spenamjölken, oskummad, opastöriserad, hemburen ljumma sommarkvällar, då spenvärmen alls inte lätt lät sig förjagas. Så kaffekoppen med undantagen täte från frukostmålet. Den vispades ner med färskmjölken i ett kärl. Så fick sättningen stå och dra uppe i köksvärmen över natten för att bäras ner i källarsvalen, då livet åter tog sin början och morgonen började hetna.

Vi minns den färdiglöppta tätmjölken med det gräddgula, sammetsglänsande och farfarsrynkiga ytlagret och den gelélikt ihoprända tätmjölken därunder, som fick piskas tills konsistensen var godtagbar och armen värkte. Sedan åts den alltid som "bryta" med tunnbröd, äkta vara stöpt på råg och samsikt, mjölk och handfyllor med brödkryddor, eventuellt med en tillsats av kornmjöl men ej så mycket att degen blev kort och svårkavlad."

Sune och Stina Jonssons, *Örtabok*, 1987.

Tätmjolk, le lait caillé filant

"Nous nous souvenons du lait caillé filant de notre enfance. Il se faisait au lait fraîchement trait, non écrémé et non pasteurisé, qu'on avait transporté à la maison les tièdes soirs d'été et qui empêchaient la chaleur de s'échapper facilement. Et puis la tasse à café avec un peu de lait caillé gardé du déjeuner. On le mélangeait en battant avec le lait frais dans un récipient. Puis on laissait le mélange reposer dans la chaleur de la cuisine jusqu'au lendemain. Après, on le mettait au frais dans la cave, quand la vie recommençait et que le matin se faisait chaud.

Nous nous souvenons du lait caillé quand il était prêt. La surface en était jaune de crème, veloutée et ridée comme une peau de grand-père. Là-dessous il y avait le lait enserré comme une gelée et qu'on devait battre à la bonne consistance, ce qui faisait mal au bras. Ensuite on le mangeait, toujours au "bryta", c'est-à-dire avec des morceaux de ce pain fin et plat, le vrai, fait de seigle et de gruau, de lait et de poignées d'épices. Parfois on ajoutait un peu de farine d'orge mais pas beaucoup. Il ne fallait pas qu'on fasse la pâte trop compacte et dure à étaler."

Stina et Sune Jonsson, *Örtabok (Le livre de plantes/herbes)* (extrait), 1987.

Aludttej

„Mindannyian emlékezünk gyermekkorunk aludttejére. Friss, fölözetlen, pasztörizálatlan tejből készítették, melyet enyhe nyári estéken hordtak haza a fejésből. A reggelinél félretett csészényi aludttejet egy edényben a friss tejhez keverték. Aztán az egészet állni hagyták éjszakára a konyha melegén, majd reggel, amikor felkeltek és a hőmérséklet is emelkedett, levítették a hűvös pincébe.

A kész aludttejre is emlékezünk; a tejszín sárga, bársonyos és ráncos külső rétegére és az alatta lévő zselés összement tejre, melyet addig keverték, míg állaga megfelelő lett és a karokban hasított a fájdalom. Az aludttejet mindig kenyérrel ették, az igazi kenyeret rozssal, korpával, tejjel és kenyérfűszerrel készítették, és esetleg egy adag árpalisztet keverték hozzá, de nem sokat, nehogy a tészta nehezen gyúrható legyen."

Részlet Sune és Stina Jonsson *Füveskönyvéből* 1987-ből.

[En] Butterwort (*Pinguicula vulgaris*). Flesh eating plant used for production of ropy milk. Photo from 2004 in Hassela, Hälsingland. [Sv] Tättört (*Pinguicula vulgaris*). Köttätande växt vars blad används till tjockmjölksframställning. Foto från 2004 i Hassela, Hälsingland. [Fr] Grassette (*Pinguicula vulgaris*). Plante carnivore utilisée pour la production de lait fermenté. Photo prise en 2004 à Hassela, Hälsingland. [Ma] Lápi hízóka (*Pinguicula vulgaris*). Húsevő növény, amelynek leveleit aludttej készítésénél használták. 2004, Hassela, Hälsingland.

VI

United and not alone?

Solidariska och inte ensamma ?

Solidaires et pas solitaires ?

Együtt és nem egyedül ?

A black and white photograph showing a woman from the chest up, wearing a dark, ribbed turtleneck. She is looking upwards with an expression of hope or longing, her right arm extended high towards a mechanical, prosthetic hand that is reaching down towards her. The background is a plain, light color. A red horizontal band is superimposed across the middle of the image, containing the text "BE TOGETHER" in white, bold, sans-serif capital letters.

BE TOGETHER

The Fiddler

I'm a fiddler, I'll play at wakes and dances,
in sunshine and when clouds darken the sky.
Don't give me advice how or why to play,
I play only to forget that I myself exist.

I won't thresh the rye and I won't pick the flax,
because the hand that holds the bow must be kept delicate and fine.
Don't scold me or call me lazy,
though I rather sometimes hunger than play for food.
(...)
I've got three strings of sorrow – the fourth is gone,
it broke when playing at my best friend's grave.
But I will follow you to your grave with songs –
I will die, but still be playing for resurrection one day.

Dan Andersson, *Black ballads*, 1917.

Fiddler's rally

Jag är spelman, jag skall spela på gravöl och på dans,
i sol och när skyar skymma månens skära glans.
Jag vill aldrig höra råd och jag vill spela som jag vill,
jag spelar för att glömma att jag själv finnes till.

Jag vill inte tröska råg och jag vill inte repa lin,
ty den hand som stråken skälver i skall hållas vek och fin.
Ni får inte ge min bannor eller kalla mej för lat,
fast jag stundom hellre hungrar än jag spelar för mat.
(...)
Tre sorgens strängar har jag – den fjärde har gått av,
den brast i en skälvning på den bästa vännens grav.
Men ända in i döden vill jag följa er med sång –
och jag vill dö och jag vill spela till uppståndelse en gång.

Dan Andersson, *Spelmannen Ur Svarta ballader*, 1917.

Le joueur de violon

Je suis joueur de violon, je joue aux funérailles et aux bals,
au soleil et quand les nuages cachent la clarté rose de la lune.
Je n'écoute jamais les conseils et je joue comme je veux,
Je joue pour oublier le fait que j'existe.

Je ne veux pas battre le seigle et je ne veux pas cueillir le lin,
car la main qui fait frémir l'archet doit rester légère et fine.
Il ne faut pas me reprocher ou me traiter de paresseux.
Bien que, parfois, j'aime mieux la faim que de jouer pour manger.
(...)
J'ai trois archets pour le chagrin – le quatrième s'est brisé,
il s'est brisé sur le tombeau de mon meilleur ami.
Mais jusque dans la mort je vous accompagnerai par un chant,
et je veux mourir et je veux jouer jusqu'à ma résurrection.

Dan Andersson, extrait de *Ballades noires*, 1917.

A muzsikus

Muzsikus vagyok, ki halotti toron és mulatságban zenél,
ha süt a nap, s ha felhők árnyalják a hold fényét.
Sosem érdekeltek a tanácsok, ahogy akarom úgy játszom,
hogy saját létemet feledjem, azért játszom.

Nem fogok rozstot csépelni és nem fogok lent gerebenezni,
hiszen a kéznek, mely a húrt pengeti, puhának és szépnek kell lenni.
Nem korholhattok és nem hívhattok restnek,
még ha inkább éhezem olykor, mintsem élelemért pengessek.
(...)
Három bánatos húrom maradt – a negyedik elpattant
a legigazabb barát fájdalmas gyászában.
Dalommal benneteket mégis a halálig követlek –
és majd meghalok egyszer, de a feltámadásnál újra zenélek.

Dan Andersson, részlet a *Fekete balladák című kötetből*, 1917,
(Nyersfordítás).

[En] *Fiddler. Stig Gustafsson from Järvsö is playing at the Bingsjö fiddler's rally, 1976. [Sv] Spelman. Stig Gustafsson från Järvsö spelar på Bingsjöstämman, 1976. [Fr] Violoniste. Stig Gustafsson de Järvsö jouant au festival des violonistes de Bingsjö, 1976. [Ma] Muzsikus. A järvsöi Stig Gustafsson a Bingsjöi népzenei fesztiválon 1976 ban.*

Sharing the work, or community spirit

"Few concepts I have known to be so boldly and inconsistently urged on to mankind as the notion of the community spirit. People, of whom it is reasonable to believe that they never even gave a penny to a beggar, used this concept as a motto for their fight to improve humanity. These words were uttered from soap boxes, and from mouths of public speakers. Excellent writers filled headlines with them and this community oriented work indeed bore fruit in a form of a nice house or estate obtained as a remuneration for promoting the very community spirit. Only those remained silent about community spirit who offered their effort, strength, and life for the community. The community or the people had said nothing, seems like the community is lacking the community spirit, and only people live for each other and the whole group, without even a motto."

Sándor Márai, *On Community Spirit in On the Goodness of the Earth*, 1943.

Kaláka – arbeitsfördelning

"Jag känner få begrepp som brukats så oförsiktigt och inkonsekvent som begreppet gemenskap. Människor som, med rätta, påstås aldrig ha skänkt ett öre till en tiggare, höll stora tal på folkmöten för mänsklighetens utveckling - i gemenskapens namn. Med denna slogan fylldes ledarsidor av utmärkta skribenter, vars arbete för samhället äntligen resulterade i något, ett fint hus eller en gård som de skaffade sig som belöning för sitt ihärdiga arbete för gemenskap. De som under alla tider ägnat arbete, kraft och liv åt samhällets gemenskap, var de som inte hade någonting alls att säga om gemenskap. Folket förhöll sig tyst. Det verkar som att folket, alltså samhället, inte har någon riktig samhällskänsla. Människor bara lever för varandra och för gruppen, utan slagord."

Sándor Márai, *Om samhällskänslan*, Örtabok, 1943.

Le partage du travail, ou l'esprit communautaire

"Je connais peu de concepts qui ont été imposés à l'homme de façon aussi aléatoire et effrontée que la notion d'esprit communautaire. Les gens, dont on peut raisonnablement croire qu'ils n'ont jamais donné un sou à un mendiant, ont utilisé ce concept comme slogan dans leur lutte pour améliorer l'humanité. Ces mots ont été prononcés sur des estrades de rues et de la bouche d'orateurs publics. D'excellents auteurs en ont rempli les grands titres et ce travail orienté vers la communauté a, en effet, porté ses fruits sous la forme d'une belle maison ou d'une propriété obtenue comme rémunération pour la promotion de ce même esprit communautaire. Seuls sont restés silencieux à ce sujet ceux qui ont offert leur effort, leur force et leur vie pour la communauté. La communauté ou le peuple n'avaient rien dit ; il semble que la communauté manque d'esprit communautaire et les gens ne vivent que pour l'un et l'autre, et tous n'ont même pas un slogan."

Sándor Márai, *Sur l'esprit communautaire dans Sur la Bonté de la Terre*, 1943.

Kaláka

„Kevés fogalmat ismerek, mellyel oly merészen, oly következtetlenül zsoglíroztak volna koromban, mint a "közösségi érzés" fogalmával. Emberek, kikről jogosan feltehető, hogy soha nem adtak húsz fillért egy koldusnak, a közösségi érzés jelszával ajkukon szálltak síkra az emberiség boldogulásáért, szavaltak a hordókon és a népgyűlések dobogóin. Ezzel a jelszóval írták tele az újságok első oldalait jeles közírók, kiknek a közösségi elv érdekében kifejtett működésük végül csakugyan eredményezett valamit: szép házat vagy birtokot, melyet a közösségi érzés népszerűsítése érdekében végzett munkájuk ellenszámlája árán szereztek. Csak azok nem beszéltek közösségi érzésről, akik munkájukat, erejüket és életüket adták minden időben a közösségért: a nép hallgatott. Úgy látszik, a népnek, tehát a közösségnek, nincs közösségi érzése. Csak él, egymásért és az egészért, jelszó nélkül."

Márai Sándor, *A közösségi érzésről*, Füveskönyv, 1943.

[En] Harvest in the Schieszl Family vineyard, 2007, Csopak. Kaláka is a kind of joint/social work, where the members of the community do work for each other based on favour or mutuality. [Sv] Vinskörd utförd i "kaláka" i familjen Schieszls vingård, 2007, Csopak. "Kaláka" betecknar ett sådant gemensamt arbete som människorna utför åt varandra i ett samhälle, antingen som en individuell eller som en kollektiv tjänst. [Fr] Récolte du raisin chez la famille de vigneron Schieszl, 2007, Csopak. Kaláka est une sorte de travail social, où les membres d'une communauté travaillent pour la collectivité sur la base de mutualité. [Ma] Szület kalákában a Schieszl család szőlőjében, 2006, Csopak. A kaláka olyan társas munka, ahol a közösség tagjai egymásnak szívességből vagy kölcsönösségi alapon munkát végeznek. [PLACE OF PRESERVATION] Restaurant and Winecellar Schieszl, Budakalász.

*“We must all learn to live
together as brothers
– or we will perish
together as fools .”*

*Martin Luther King,
Remaining awake through a great revolution,
31 march 1968.*

*“Vi måste lära oss att leva
tillsammans som bröder – annars
kommer vi att förgås som dårar.”*

*Martin Luther King,
Att förbli medveten genom en stor revolution,
31 mars 1968.*

*“Nous devons apprendre à vivre
ensemble comme des frères,
ou nous mourrons ensemble
comme des idiots.”*

*Martin Luther King,
Gardons les yeux ouverts pour
une grande révolution en marche,
31 mars 1968.*

*„Meg kell tanulnunk
testvérekként élni, vagy ha
erre nem vagyunk képesek,
bolondokként elpusztulni.”*

*Martin Luther King,
Éberem a nagy forradalomban,
1968, március 31.*

YOU HAVE THE CHOICE

[Sv] Du har ett val ; Det är ditt val [Fr] Tu as le choix ! [Ma] Van választásod

A woman with short dark hair, wearing a blue sleeveless dress, stands with her arms raised high and legs apart in a wide stance. She is looking directly at the camera with a neutral expression. The background is a plain, light-colored surface.

ENJOY YOUR LIFE

Sv] Njut av livet ; *Lev ditt liv* **[Fr]** Amuse toi ! **[Ma]** Élj tartalmasan!

THINK GLOBAL

ACT LOCAL

PHOTO CREDITS (YEAR)

Cover, 15, 17, 19, 35, 43, 53, 59, 87, 94-95, 96 Marine Foissey (2008) • 20-21, 26-29, 36-37, 44-45, 60-61, 70-71, 76-77, 80-81 Christophe Fouin/ MuCEM (2008) • 23 Vargha László/SzNM (1942) • 25 Erik Eriksson (1986) • 31 MTI-Photo, Medgyasszai Gy. Béla (1994) • 33 Sune Jonsson (1964) • 39 Anonymous (1940) • 41 Stig Andersson (1970) • 47 Émile Vignes/Écomusée de Marquèze (around 1947) • 49 MTI-Photo, Mihádák Zoltán (1998) • 50-51 Sundsvalls Museum (around 1920) • 55 Korniss Péter (1997) • 57 Owe Norberg (2008) • 63 Domján Imre (around 1940) • 65 Owe Norberg (2008) • 67 Szakács Nikolett/SzNM (2008) • 69 Owe Norberg • 73 Dobos Tamás (2006) • 75 Deim Péter/SzNM • 79 top Hudiksvalls Museum • 79 bottom Ljusdalsbygdens Museum (1910s) • 83 Sári Zsolt (2007) • 85 Bertil Wergelius (2004) • 89 Owe Norberg • 91 Ladinek Viktor (2006) • 93 Photothèque du Ministère de l'Agriculture ac001c0219 © Anonyme/Min.Agri.Fr. Paris, France (1950-1970).

SAVE OUR SOURCES SOS